

ISSN 1847-327X

Vjesnik Вісник

ukrajinske zajednice u Hrvatskoj / української громади в Хорватії

Broj 62, 4/2019. / Номер 62, 4/2019.

IMPRESUM:

Izdavač: Ukrajinska zajednica Republike Hrvatske
Видавель: Українська громада Республіки Хорватія
Kardinala Alojzija Stepinca 45, 32 000 Vukovar
Tel: 032/493-224 ; Fax: 032/493-224
e-mail: ukrajinskazajednica.hr@gmail.com
MB: 2331748 ; OIB: 35971824466
Žiro račun: PBZ HR4823400091110579040
Uredništvo Vjesnika:
Svetog Roka 53A, 31 000 Osijek
Tel: 098/ 1933-288
e-mail: vjesnikuz@gmail.com
ISSN 1847-327X
"Vjesnik" je dvomjesečnik, izlazi šest puta godišnje
Naklada: 1000 primjeraka
Tisak: Grafika d.o.o., Strossmayerova 295, 31 000 Osijek

За видавця: Михайло Семенюк
Za izdavača: Mihajlo Semenjuk
Головний редактор: Оксана Мартинюк
Glavni urednik: Oksana Martinjuk
Редакція:
Борис Гралюк, Микола Застрижний, Іван Семенюк,
Віктор Камінський, Славко Бурда, Олесь Беч
Uredništvo:
Boris Graljuk, Nikola Zastrižni, Ivan Semenjuk,
Viktor Kaminskyj, Slavko Burda, Olesja Beč
Лектор хорватської мови: Нівес Романек
Lektor hrvatskog jezika: Nives Romanjek
Дизайн та комп'ютерна верстка: Антонія Буруш Маргема
Dizajn i kompjuterski prijelom: Antonia Buruš Margeta

Vjesnik ukrajinske zajednice u Hrvatskoj izlazi uz finansijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine RH
www.uzrh.hr

Novosti iz djelatnosti Ukrajinske zajednice Republike Hrvatske

- 4 Denis Šeler – Hrvat koji je za hrabrost u obrani Ukrajine dobio najviše državno odlikovanje Narodnog heroja Ukrajine!
- 6 Мова має значення!
- 7 EU, NATO i SAD pozdravili razmjenu zatvorenika između Rusije i Ukrajine
- 8 День великого обміну: як в Україні зустрічали українських бранців Кремля
- 9 XX. međunarodni festival lemkivske kulture „Zvona Lemkivščine“ u Ukrajini
- 10 Karpatski listići
- 12 Preminuo ugledni hrvatski novinar ukrajinskog prezimena
- 13 Održana središnja manifestacija nacionalnih manjina „Lipovljanski susreti 2019.“
- 14 Літня школа - 2019 Хорватія - Рогозниця
- 15 Održana Ljetna škola za ukrajinski jezik i kulturu 2019.
- 16 Ljetna škola Ukrajinske zajednice RH u suradnji s akademskom zajednicom

Церка – наш головний осередок

- 18 Svečanost 25. godišnjice svete liturgije na ukrajinskom jeziku pri Župi svetog Ćirila i Metoda u Zagrebu
- 20 Božanska liturgija sv. Ivana Zlatoustog u župi i svetištu Gospe Brze Pomoći u Slavonskom Brodu
- 21 Пасторально-місійний семінар УГКЦ у Боснії: обнова столітніх зв'язків
- 21 Petnaesta Ljetna škola ikonopisa u ukrajinskom gradu Ljvivu
- 22 Hodočašće Križevačke eparhije u Svetu zemlju od 14. – 21. svibnja 2019. g. organizirao vladika križevački mons. Nikola Kekić
- 23 Zajedničko liturgijsko slavlje u Bukovlju
- 24 Proslava blagdana Velike Gospe u Gornjim Andrijevcima

Djelatnosti naših društava

- 25 U Novo Subockoj održana VIII. izložba starodobnih strojeva i tradicionalna vršidba žita
- 25 U Devetini održan međunarodni festival ukrajinskog umjetničkog stvaralaštva „Červona kalyna“
- 26 Članovi UKPD „Taras Ševčenko“ iz Kaniže kontinuirano predstavljaju ukrajinsku kulturu

Povijesne ličnosti Ukrajine

- 27 Хорватія Дмитра Павличка

Nepoznato o poznatom

- 29 Hlybivka
- 31 8 riječi koje su zajedničke cijelom svijetu i svim jezicima

Na naslovnoj stranici: Denis Šeler, Narodni heroj Ukrajine
Na zadnjoj stranici: 23.08. - Dan Državne zastave Ukrajine

День Незалежності України

24 серпня Україна святкує 28-у річницю незалежності
24. kolovoza Ukrajinā slavi 28. godišnjicu neovisnosti

З Днем Незалежності вітаю, Україно!
Вставай! Борися до кінця!
За мирне, світле, чисте небо та вільне краще
майбуття!
Не забуваймо тих Героїв, котрі пішли у Небеса,
Ших, що рятують Україну ціною власного
життя!

Українська громада Республіки Хорватія

**Denis Šeler – Hrvat koji je za hrabrost u
obrani Ukrajine dobio najviše državno
odlikovanje Narodnog heroja Ukrajine!**

Skraćeno

Orden Narodnog heroja Ukrajine u zemlji koja ga dodjeljuje ima posebnu težinu, a osobe koje ga nose naročito su cijenjene i uvažavane. Dodjeljuje se iznimno i isključivo za junaštvo iskazano u izravnoj borbi uz rizik vlastitog života, piše kamenjar.com

Povjerenstvo koje odlučuje o dodjeli ordena sastoji se od dokazanih boraca (zapovjednika ratnih postrojbi i legendarnih ratnika prekaljenih u bitkama), a svaki detalj je podvrgnut strogoj provjeri i preispitivanju prije nego se donese odluka. Dakle, isključeno je da ga bilo tko može dobiti nezasluženo – pogotovu je nemoguće da se njime okiti neki pozadinac s druge ili treće crte bojišnice.

Denis Šeler bio je i dragovoljac Domovinskog rata, a ujedno je i bivši vođa Bad Blue Boysa (BBB) i predsjednik Udruge navijača Dinama: Tko je Denis Šeler Pena – junak ukrajinskog rata?

Što o svemu kaže Šeler, Narodni heroj Ukrajine, pročitajte u nastavku intervjua koji je dao za kamenjar.com.

Što Vas je potaklo na to da se pridružite Ukrajini u borbi protiv zla s kojim se suočila?

Samo i isključivo želja da pomognem narodu koji se našao pod žrvnjem jedne agresivne, imperijalističke politike, koja ognjem, mačem i krvlju svoje ideje i mišljenja želi nametnuti drugima, otimajući im ne samo teritorije i prirodna bogatstva već ih doslovno porobljava i sustavno uništava. Gotovo identičan preslik povijesti,

politike agresije i podija koji su se odvijali i na našim prostorima i čijom žrtvom je bila i Hrvatska.

Mislite li da su Hrvati u dovoljnoj mjeri svjesni kako se danas u Ukrajini brani Europa? I je li sama Europa svjesna toga?

Mislim da nisu, kako Hrvati tako i sama Europa. Prvo i osnovno, ljudi zapravo ne razumiju uzroke rata u Ukrajini. Rat u Ukrajini zapravo je izravna posljedica više stoljetne imperijalističke politike Moskve, koja je počela još u 17. om stoljeću, ponajviše pod vodstvom kraljice Katarine a nastavljena je u novim pokoljenjima carske dinastije, potom i preko boljševičkog režima, tzv. SSSR – a, a nakon njegovog raspada preko pro-moskovskih političkih elemenata u Ukrajini. Geostrategija Moskve nije se izmijenila od srednjeg stoljeća, tako je i danas, i njoj su potrebne zapadne zemlje bivšeg SSSR kao „buferna zona“ prema zapadu, (danas prema EU i NATO, nekada prema demokratskom svijetu, a ranije prema europskim carstvima). Pored toga, konkretno Ukrajina je oduvijek bila žitnicom istočne Europe, time i Rusije, ranije SSSR- a, zemlja s iznimno velikim prirodnim resursima i potencijalima (voda, rude, kvalitetno drvo, ...) te razvijenim granama stočarstva, ratarstva i poljoprivrede. Zbog toga u Ukrajini se nalazio i veliki broj velikih i važnih tvornica vezanih uz metalurgiju, metalo prerađivačku, avio i auto industriju. Osim kopnene granice sa zapadom, ukrajinske luke davale su de facto otvoreni pristup do Sredozemlja i dalje do oceana. Tako da je Ukrajina oduvijek bila meta imperijalističke politike Moskve koja u realizaciji iste nije prezala ni od čega. Primjerice, samo tijekom 3 tzv. Holodomora, 1921/22, 1927/28 i 1932/33, uzrokovanog nasilnim oduzimanjem svih zaliha hrane i uroda žitarica te stočarskih proizvoda, od gladi je umrlo preko 30 milijuna Ukrajinaca !!!!! Zanimljivo je da su kasnije na područja s najvećom stopom smrtnosti naseljeni novi stanovnici, naravno, iz Rusije. Tako je ujedno i mijenjana demografska i etnička slika stanovništva. Također, Ukrajini su oduzeti neki teritoriji, poput Kubana i Kazana (danas regije u Rusiji koja graniči s Kavkazom i izlazi na Crno more, te regija istočno od grada Harkiva koja se proteže do zapadne obale rijeke Don). Dakle, sve je rađeno sistematski, počevši od carskih vremena, a boljševici i današnji lideri Rusije samo su nastavili tu politiku.

Vlasti se mijenjaju, imena vlastodržaca također, ali u osnovi poli-

tika se nije promijenila, i ona je i dalje zasnovana na dominantnosti Rusije nad ostalima koji su dužni biti joj podređeni i u tom smislu ne biraju se sredstva. Zanimljiv je jedan podatak koji su iznijeli sami ruski povjesničari : u posljednjih 200 godina, Rusija (carska, SSSR te nova Rusija) u ratu su proveli 158 godina od čega je samo 4 godine bio obrambeni rat. Pametnom dosta !

Otkud Vi i kako u bataljunu Azov?

Pratio sam zbivanja u Ukrajini od početka "Revolucije Dostojanstva" (tzv. Majdan) i bio sam upoznat s ciljem iste i nastojanjima mladih ukrajinskih domoljuba da njihov put u budućnosti bude europski put, da sami odlučuju o svojoj sudbini a bi da za sve moraju pitati "velikog brata" kojem su bili samo poligon za izvlačenje bogatstva, resursa.

Nisam se mislio aktivnije uključiti, osim prenositi istinu o tome što se događa u Ukrajini, eventualno organizirati kakvo prikupljanje pomoći itd. ...

Kad je počeo rat i kad je postalo jasno da vojska postoji samo na papiru, a da je stvarnost drugačija, jednostavno sam odlučio poći u Ukrajinu.

S obzirom da je u Hrvatskoj bilo istomišljenika, odlučili smo krenuti zajedno, kada, svatko na svom poslu dovrši preuzete obaveze, za što je bilo potrebno vremena.

S obzirom da sam bio upućen, koliko toliko, znao sam za Azov, i da su stalno na terenu ali i da imaju relativno malo žrtava u tim borbama, tako da je to bio prilično vjeran pokazatelj nekih stvari. Također, Azov je primao u svoje redove i dragovoljce iz drugih zemalja, tako da je izbor bio prilično jednostavan.

Otišli smo u grupi od 7 ljudi, točnije u dvije grupe, jedna autom, jedna autobusom, i po dolasku u Kijiv, prva grupa je otišla izravno u bazu Azova, rekli da nas još dolazi i to je bilo to. Za 2 dana svi smo se sreli u bazi u Kijivu, i to je bio početak priče.

Danas, s otklonom od 4 godine, onako realno, mogu reći da je pitanje kako bi sve to bilo da je tada u HR bila bolja životna situacija, da se bolje živjelo, da nisi trebao strahovati hoće li biti posla, da si posao mogao normalno na vrijeme naplatiti a ne da investitori varaju i ne plaćaju naručene radove, itd., itd. ... da je teklo med i mlijeko nije, bila su teška vremena i možda je to olakšalo odluku krenuti put Ukrajine. Ne možda, nego je zasigurno olakšalo, kao i činjenica da mi je obitelj i dijete bila zbrinuta, sigurna i osigurana koliko toliko po najvažnijim pitanjima, od krova nad glavom pa nadalje.

Jednostavno, bio je to splet okolnosti, u koji se umiješala i ruka sudbine i jednostavno...danas je to sve povijest o kojoj sad govorim.

Kako doživljavate suborce Ukrajinke i imaju li poveznica s Domovinskim ratom u RH?

Naravno, trebalo je prvo naviknuti na sistem života, razmišljanja, rada, što nije bilo lako (nije ni bilo pretjerano teško iskreno), plus jezična barijera, ali ubrzo sam pohvatao konce i snašao se, našao zajednički jezik i interes, kako bi se reklo, sa suborcima. Dečki su ok, većinom visoko motivirani, poštteni, i cijene to što sam u ovo teško vrijeme s njima. Svo vrijeme trudio sam se dati maksimum, kako na terenu, tako i općenito u radu postrojbe i uopće u nekim životnim sferama, tako da, bez imalo lažne skromnosti, mogu reći da s njihove strane imam veliko poštovanje i ugled, respekt, i mogu reći da je on obostran.

Ratna prijateljstva su nešto posebno, i ona nisu interesna ili olako prolazna, tako da, iskreno, o suborcima sve najbolje. Sa svim njihovim plusevima i minusima, kao i mojim naravno, jer svi ih imamo. Sličnosti s DR? Pa realno, identično kad su suborci u pitanju. Dragovoljci, domoljubi koji su stali na zaštitu Domovine, dečki

koji su spremni i željni učiti, razvijati se i graditi neku novu, bolju budućnost... U Hrvatskoj i HV najveći broj njih gleda prijatelje koji ih podržavaju od prvog dana, često HV navode kao svojevrsni uzor s obzirom na situaciju koja je bila kod nas, ističući kako je Hrvatskoj bilo još i teže i strašno respektiraju našu vojsku kao pobjedničku vojsku koja je izborila svoju slobodu i državu.

Vi ste Narodni heroj Ukrajine. Što orden koji nosite znači u Ukrajini? Može li se usporediti s bilo kojim našim odličjem iz razdoblja Domovinskog rata?

Orden Narodni heroj Ukrajine ovdje ima veliko značenje, ponajprije zbog toga što ga ne može dobiti netko s druge, treće linije obrane ili pozadine, daleko od fronte. Drugo, osim zasluga u ratu potrebno je konstantno raditi i na drugim poljima, poput primjerice širenja istine o ratu u Ukrajini, promovirati Ukrajinu, njezinu tradiciju, pomagati na razne načine...sve su to faktori koji se uzimaju u obzir prilikom samog prijedloga za nagradu. Da bi se uopće ušlo u razmatranje i kandidaturu za orden, prvo iza osobe koja te predlaže moraju biti svjedoci, ljudi koji potvrđuju sve informacije o tebi. Potom slijedi razgovor s jednim od članova komisije, gdje te ispituju o svemu, pa te „na aktera“ ispituju o tvom ratnom putu, djelovanju itd. (iako već znaju sve), a potom ako je sve ok i ako se poklapa priča i dokazi, ulaziš u krug kandidata koje se ponovo „provjerava“ ne samo u matičnoj postrojbi, već i u ostalim postrojbama koje su ratovala na području/sektoru gdje i tvoja postrojba. I potom donose rješenje o odlikovanju. Nije baš da ti ga daju na lijepe oči.

U svakom slučaju u rangu je najvišeg odlikovanja iz Domovinskog rata.

Koliku važnost mu pridaju možda najbolje govori činjenica da je u medijima kojima sam davao intervju u tekstu ispred mog imena i prezimena prvo navedeno Narodni heroj Ukrajine, a isto tako bilo je i prilikom gostovanja na nekoliko televizijskih programa.

Doživio sam recimo da mi se u metrou sa svog sjedišta dižu stare bakice da bi mi ustupile svoje mjesto, nakon što su vidjele orden na odori, a također u nekoliko navrata na ulici su mi prilazili ljudi samo da bi mi stisnuli ruku, pozdravili...tako da...

Čini se dosta neuobičajenim da se tako značajno priznanje dodijeli strancu – a Vi ste ga dobili. Kako su na to reagirali Vaši suborci, Ukrajinci?

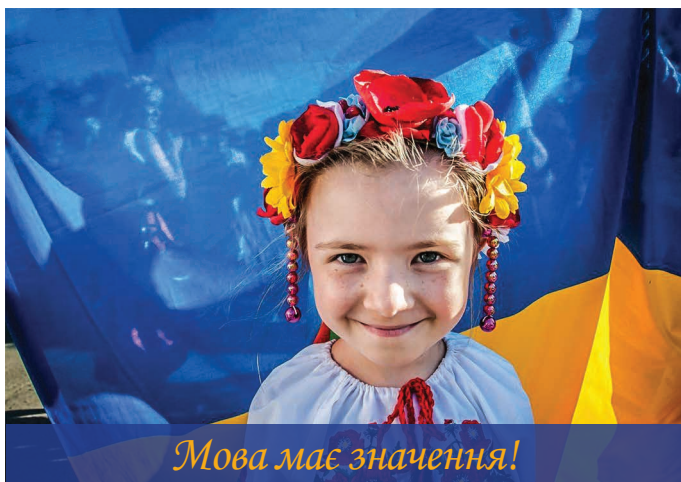
Nisam jedini stranac koji je nagrađen ovim odličjem, koliko znam prije mene nagrađen je borac iz Gruzije, još jedan kasnije, te jedan ili dva državljana Rusije koji se bore u redovima ukrajinskih oružanih snaga.

Suborci su reagirali zaista odlično, ponosni kao da su ga oni dobili, i redom svi su rekli da je zaslužen. ◀

Zlatko Pinter

Narod HR, 24. lipnja 2019.

Блаженне літо, 16 липня 2019 року. Львів, проспект Свободи, площа перед пам'ятником Шевченку, переповнена людьми. Урочиста академія з нагоди введення в дію Закону про мову під гаслом: **МОВА ОБ'ЄДНУЄ!** Стоїмо у натовпі, захоплені і щасливі! Зі сцени лунають слова: «Питання про мову завжди було, є і буде питанням про свободу України. Історія навчила нас: де мало української мови – мало України! Мова має бути об'єднуючим фактором. Мова не працює проти когось. Любімо українську мову!»

У пам'яті виринають з дитинства закарбовані в серці рядки.

*Мово рідна, слово рідне!
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.
Як же мову ту забути,
Що нею учила
Нас всіх ненька говорити,
Ненька наша мила.*

Мова – це жива схованка людського духу, багата скарбниця (Панас Мирний), коштовний скарб народу (Іван Франко). Це основа, на якій тримається буття кожного народу, нації. Це те, що ми впираємо з молоком матері. Мова – це дар від Бога:

*Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива.
Як їх почує!... Знать, од Бога
І голос той, і ті слова
Ідуть меж люди!
(Тарас Шевченко)*

Тільки ж у всіх народів мова – це засіб спілкування, а у нас це – фактор відчуження, як сумно констатує Ліна Костенко: «Не інтелектуальне надбання століть, не коді порозуміння, не першоелемент літератури, а з важкої руки Імперії ще й досі для багатьох – це ознака націоналізму, сепаратизму, причина конфліктів і моральних травм. Людина розмовляє рідною мовою, а на неї озираються...» Іван Гаврилюк, видатний українського актор, згадує, як у Києві, у далекі 60-ті, а пізніше і в 90-ті йому доводилося кулаками боротися за рідну мову. Для актора і досі, як і для багатьох інших свідомих українців, найбільший страх у столиці України – російська мова на кожному кроці! Переживає це як своєрідний моральний концтабір, до якого не можна звикнути... А таке саме відчувають україномовні в Харкові, в Одесі, в Дніпрі, в Запоріжжі та в інших містах Східної України, у якій протягом століть знищували українську мову.

За українську мову наш народ розстрілювали, морили голодом, садили по тюрмах, засиляли в Сибір і знову розстрілювали, а нам з телевізора скажуть, що мова не така вже й важлива, що її на хліб не намажеш, – і ми це приймаємо! Та ні! Не приймаємо! Мова має значення!!! Якби не мала, чи забороняли б нашу солов'їну протягом чотирьох століть понад 150 разів?! Суть

усіх заборон у наказі міністра Валуєва (Валуєвському циркулярі) 1863 року про заборону видання книжок українською мовою: «Української мови не було, немає і бути не може, а хто цього не розуміє – ворог Росії». Українська мова – і досі ворог Росії, головний ворог Путіна, як наголошує український журналіст, письменник і публіцист Віталій Портников. І відступати у боротьбі з українською мовою і культурою російський президент не збирається. Василь Захарченко, письменник-дисидент, у скрутні часи для української мови писав так: «Рідна мова дається народові Богом, чужа – людьми, її приносять на вістрі ворожих списів». Тому відома журналістка і громадська активістка Яніна Соколова закликає до боротьби: «В Україні не буде України без мови. Кажу вам як східнячка, яка до 18 говорила російською і вважала нас з сусідами «аднім народом»... Жодних поступок! Боротьба розпочалася...» Леся Українка ще на початку ХХ століття писала, що нація повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію.

Законом про мову держава забезпечує можливість функціонування української мови як державної, а не впроваджує її насильницьким вивченням. Закон про мову не забороняє російської. Але це все одно не завадило російській пропаганді звинуватити Україну в лінгвоциді та переслідуванні російськомовних. Навіть двічі російська делегація виносила це питання на засідання Ради безпеки ООН, яке притомні і второпні інші члени Ради відмовилася розглядати. «Для Росії мова – це зброя, і якщо ми хочемо захиститися, нам потрібна своя зброя – нею є закон про українську мову як державну», – вважає історик і громадський діяч Володимир В'ятрович. Закон визначає українську мову єдиною державною та офіційною мовою країни.

І слава Богу! Нарешті! Хочеться разом з Оксаною Забужко радіти: «Дорогі україномовні співвітчизники, по-моєму, ви ще не зрозуміли: вперше від 1927 р. вас ЗАХИЩАЄ ЗАКОН. Навіть якщо це поки що тільки символічний капітал – це капітал. І колосальний. І нам усім, яко громадянам (незалежно від того, в якій хто мові роджений), іще належить навчитись ним користуватися. Тому, для початку – перестаньте, нарешті, ВИПРАВДОВУВАТИСЯ за свою україномовність, як це мусили робити наші батьки, діди й прадіди... Україномовники, ви нікому не винні... і нічого не мусите більше доводити – це ваша хата, і це ваша мова: та сама, за яку ще недавно розстрілювали, а зовсім-зовсім недавно, уже на нашій пам'яті, глузували: та, що від перших графіті Софії Київської документально «прописана» на цій землі як єдина автохтонна (за винятком іще кримськотатарської – в Криму). Один Бог відає, як ми її зберегли, – але ми її таки зберегли... Схоже, у Бога на нашу мову був/є якийсь окремий серйозний план...»

Тому, дбаймо про рідну українську мову! Це наш найбільший скарб, який маємо примножувати і передати наступним поколінням:

*Як парость виноградної лози,
Плекайте мову. Пильно і ненастанно
Політь бур'ян. Чистіша від сльози
Вона хай буде. (Максим Рильський)*

Разом з багатьма іншими відомими і невідомими, але свідомими українцями ми можемо заявити: я пишаюсь тим, що я українка, пишаюсь, що розмовляю українською мовою! Є українська мова – є Україна! Мова має значення! ◀

Наталія Томків

EU, NATO i SAD pozdravili razmjenu zatvorenika između Rusije i Ukrajine

Američki predsjednik Donald Trump i najviši dužnosnici u Europskoj uniji pozdravili su razmjenu zatvorenika između Rusije i Ukrajine, potez koji bi mogao popraviti zategnute odnose dviju zemalja od ruske aneksije Krima 2014.

Razmjenom zatvorenika oslobođena su 24 mornara koje je Rusija zatvorila tijekom pomorskog sukoba kod Krima prošle godine.

"Njihovo oslobađanje je priznanje civilnom društvu, aktivistima i stručnjacima koji su neumorno radili kako bi se ostvario ovaj ishod", rekla je Mogherini i zaželjela im "brz oporavak od mučnog zatvaranja", navodi agencija dpa.

"Vrlo dobra vijest, možda i prvi divovski korak prema miru", tvitao je Trump, javlja Reuters.

Predsjednik Europskog vijeća Donald Tusk izrazio je "olakšanje", a predsjednik Europskog parlamenta David Sassoli

"duboku radost" zbog oslobađanja ukrajinskog redatelja Olega Sencova, dobitnika prestižne europske nagrade Saharov.

"Pozdravljam ga kao hrabrog i odlučnog čovjeka koji se dostojanstveno opirao nepravdi i založio se za demokraciju, vladavinu prava i ljudska prava", rekao je Sassoli.

I NATO pozdravio razmjenu zarobljenika između Rusije i Ukrajine

NATO je pozdravio razmjenu zatvorenika između Rusije i Ukrajine, nakon što su to u subotu učinili i SAD i Europska unija, priopćeno je u subotu iz tog saveza koji je upozorio da se i dalje ne poštuje dogovor iz Minska i da se mora doznati istina o padu malezijskog zrakoplova.

"Pozdravljamo oslobađanje ukrajinskih mornara koje je Rusija pritvorila prošlog studenog, kao i redatelja Olega Sencova. Ovo je korak u pravom smjeru. NATO i dalje poziva Rusiju da ispuni svoje obaveze preuzete sporazumom iz Minska, što uklju-

čuje oslobađanje svih zatvorenika", stoji u priopćenju NATO saveza.

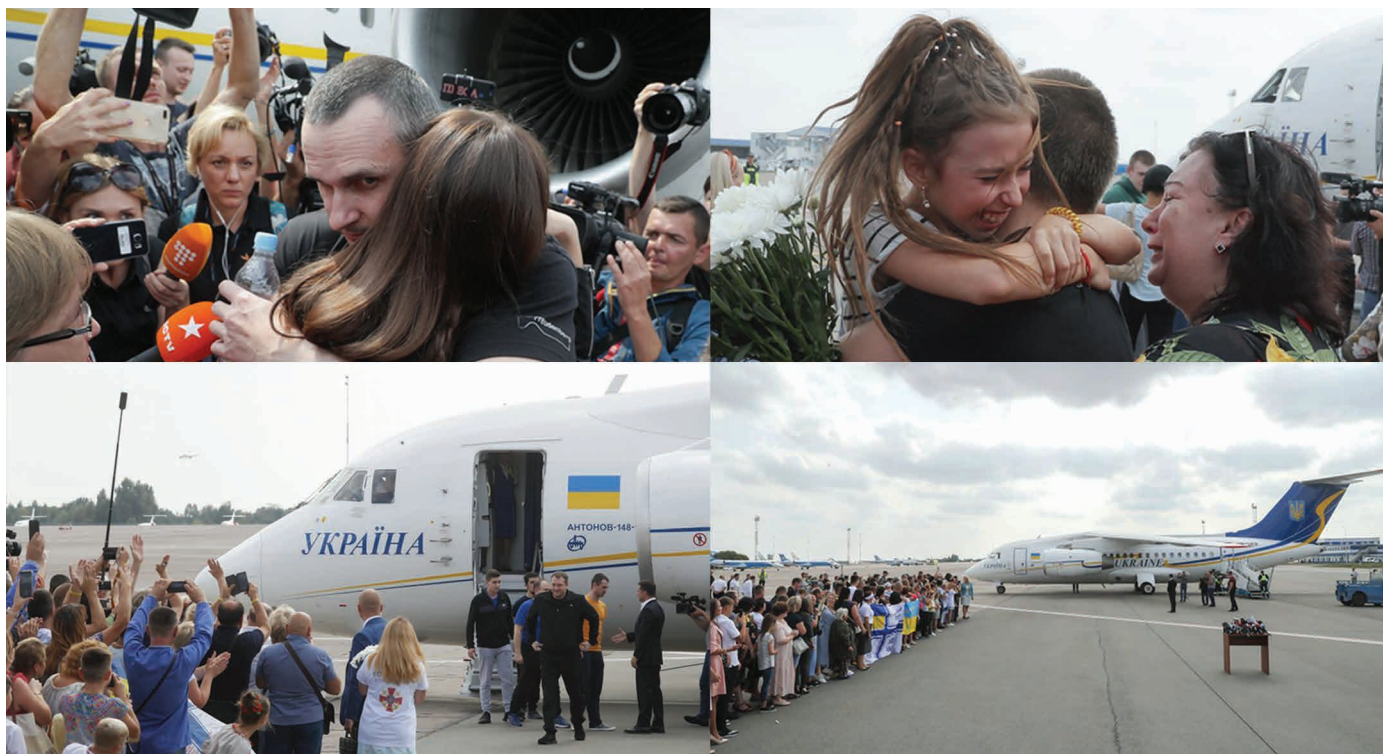
Rusija i Ukrajina u subotu su obavile dugoočekivanu razmjenu zatvorenika čime bi se mogli poboljšati odnosi dviju zemalja. Ukrajinski predsjednik Volodimir Zelenski rekao je novinarima u zračnoj luci da je razmjena dio dogovora s ruskim predsjednikom Vladimirom Putinom, koji je u četvrtak ocijenio da će razmjena biti "pozitivan korak prema normalizaciji odnosa".

Među ruskim zarobljenicima koji su razmijenjeni je i muškarac osumnjičen za rušenje malezijskog zrakoplova prije pet godina, pri čemu je poginulo 298 ljudi, piše Reuters.

NATO je u priopćenju u subotu naglasio kako je "važno ustanoviti istinu i odgovornost za rušenje" tog zrakoplova. ◀

Izvor: EPA / Autor: SERGEY DOLZHENKO

07.09.2019

День великого обміну: як в Україні зустрічали українських бранців Кремля

Обійми, сльози, квіти, пісні, перша цигарка на волі. Таким було повернення додому 35 українців, яких звільнила Росія в рамках великого обміну між Москвою та Києвом.

Про те, що обмін відбудеться саме у суботу, 7 вересня, до кінця не вірив ніхто. Зранку почали надходити підкріплені фото повідомлення ЗМІ про те, що автобуси з полоненими українськими моряками та політичними в'язнями Кремля виїхали з московського СІЗО "Лефортово" до аеропорту "Внуково". Однак журналісти, навчені минулим "фейковим обміном", про який усі гучно повідомляли тиждень тому, але який тоді так і не відбувся, нині обережно повідомляли про ймовірність "великого обміну".

В очікування великого обміну. Натомість коли біля офісу українського омбудсмена в Києві почали збиратись рідні, зокрема ув'язнених у Росії Олега Сенцова, Романа Сущенка, Едема Бекірова та українських моряків, стало зрозуміло, що обмін таки відбудеться. Родичі, стримуючи емоції, мовчки зайшли в автобуси і разом з уповноваженою Верховної Ради України з прав людини Людмилою Денісовою поїхали в напрямку аеропорту "Бориспіль" на Київщині. "Не хвилюйтеся, кожному віддадуть свого", - намагалася шуткувати вийшовши на злітно-посадковий смугу військово аеропорту Людмила Денісова. Вона намагалася підбадьорити мам, дружин, дітей, братів українських "бранців Кремля", які напружено вдивлялися у осіннє синє небо, чекаючи на появу такого жаданого державного літака. Саме в ньому летіли 35 українців, які поверталися на батьківщину у рамках взаємного обміну утримуваними особами між Україною та Росією. Коли літак приземлився, всі аплодували. Коли він під'їхав до місця зустрічі, де зібралися родичі сотні журналістів, президент України Володимир Зеленський, український генпрокурор Руслан Рябошапка, міністр внутрішніх справ Арсен Аваков та інші представники влади, всі затамували подих.

Переповнення емоціями. Відкри-

лися двері і першими вийшли 22 українських моряків та двоє співробітників Служби безпеки України, які були захоплені у полон поблизу Керченської протоки наприкінці листопада 2018 року. Кожному з них Зеленський потиснув руку. За ними вийшли "політичні в'язні Кремля" журналіст Роман Сущенко, Олександр Кольченко, Володимир Балух, Станіслав Клих, Микола Карпюк, Олексій Сизонович, Павло Гриб, Едем Бекіров, Євген Панов, Артур Панов. За ними - Олег Сенцов, який став символом боротьби за визволення українців, яких Москва утримувала у своїх в'язницях протягом останніх п'яти років. Кожного з них обіймали, цілували, притискали до себе рідні та друзі, плакали, не стримуючи сліз. "Я не вірю ще. Тримаю його за руку і не вірю. Дуже рада, що настав цей день. Я дочекалася його. Дай бог, тепер будемо жити", - вся у сльозах, притискаючи до себе свого сина, каже мама Євгена Панова. Російські спецслужби затримали його в Криму ще на початку серпня 2016 року за звинуваченням у підготовці диверсій на півострові. "Ми чекали тут цілий тиждень в Києві і ось дочекались. Я маму Володимира Балуха привезла з Криму. Ми безмежно раді", - каже кримська волонтерка з громадської правозахисної організації, яка не хоче представлятися. "Нам ще повертатися в Крим, зрозумійте. У нас там й так обшуки", - каже жінка. Сам Балух, український фермер, якого в 2016 році ув'язнили в Криму за те, що він повісив у себе на будинку український прапор, в цей час дивиться в небо, вдихає глибоко, дістає цигарку і запалює її. В його очах насолода від такої довгоочікуваної волі. "Слів немає. Дякую всім, хто взяв хоч маленьку участь у звільненні кожного з нас. Дай вам бог всім здоров'я", - каже, посміхаючись, Едем Бекіров, мешканець селища Новоолексіївка Херсонської області. У грудні 2018 року його затримали і заарештували російські силовики, коли він прямував до Криму відвідати 78-річну матір. Йому інкримінували зберігання і передачу вибухових речовин і боєприпасів. З літака Едем Бекіров

вийшов на милицях, помітно було, що він терміново потребує медичної допомоги.

Сенцов: "Боротьба не закінчується". Обійнявшись зі всією своєю родиною, усміхнений йшов від літака й український журналіст Роман Сущенко. "Буду думати тепер, як жити далі, шукати роботу, але спочатку треба зрозуміти, що і до чого, бо ми вже повернулися в іншу Україну", - вже будує плани кримський активіст Олександр Кольченко, якого затримали в травні 2014 року разом з режисером Олегом Сенцовим. Їх звинувачували в організації терактів на півострові. "Тепер можна видихнути нарешті. Все так емоційно. Все добре. Ми трималися. Тепер хочеться просто обійняти своїх пацанів, свою сім'ю. Це найголовніше", - сказав один зі звільнених українських моряків Сергій Попов, обіймаючи своїх маленьких синів.

А Олег Сенцов, український кінорежисер, довго стояв мовчки біля трапу літака, обіймаючи свою доньку Аліну, яка плакала на грудях у батька. Після цього він сказав: "Дуже радий опинитися на рідній землі. Хочу сказати спасибі тим людям, які протягом цих років допомагали нам і нашим сім'ям, боролися за наше звільнення. Сподіваюся, що інші полонені будуть теж скоро звільнені. До звільнення останнього полоненого наша боротьба не закінчується. До перемоги ще дуже далеко. Ворог сильний і здаватися не збирається. Але перемога буде за нашою країною. У нас немає іншого вибору. Слава Україні!".

В цей час рідні звільнених українців розгорнули український прапор та імпровізовано заспівали "Зелене жито, зелене. Зелене жито ще й овес, ось зібрався рід наш увесь".

Після тортур. Представники української влади відмовилися коментувати будь-які деталі обміну. При цьому президент України Володимир Зеленський і глава СБУ Іван Баканов заявили, що через питання звільнення Володимира Цемаха, якого вважають одним зі свідків у справі про збиття малайзійського Boeing MH17, міг зрівнятися обмін між Україною і РФ. За словами президента, Цемаха допитали, і не тільки перед обміном. Після зустрічі в аеропорту "Бориспіль" всі звільнені українці поїхали в медичні заклади для обстеження стану їхнього здоров'я, адже більшість з них були блідими, змученими. Лідер УНА-УНСО та один із засновників "Правого сектора" Микола Карпюк заявив, що його та затриманого у 2014 році на території Росії Станіслава Клиха, якого звинувачували в участі в бойових діях під час Першої чеченської війни, жорстко катували в російських в'язницях за всі ці роки увезення. ◀

Made for minds Україна
07.09.2019

XX. međunarodni festival lemkijske kulture „Zvona Lemkivščine“ u Ukrajini

Na poziv Svjetske federacije ukrajinske lemkijske organizacije (SFULO), kao pripadnici ove organizacije iz Hrvatske, članovi Kulturno-prosvjetnog društva Ukrajinaca „Karpati“ iz Lipovljana sudjelovali su na obilježavanju lemkijske kulture na ovom prekrasnom festivalu.

U sklopu manifestacije, 31. srpnja 2019. održan je sastanak Predsjedništva SFULO u hotelu „Niva“ u prekrasnom ukrajinskom gradu Ivano-Fankivsk. U sastavu predsjedništva bili su između ostalih predsjednica SFULO Jaroslava Galik, zamjenik predsjednice SFULO Andrij Homik iz Amerike, članovi predsjedništva Andrij Romko iz Kanade, Vasilj Šljanta iz Poljske te Ivan Semenjuk, predstavnik Ukrajinske zajednice Republike Hrvatske za suradnju sa SFULO.

Prema programu, sljedećeg dana sudionici su se uputili u obilazak i razgledavanje zanimljivog grada Ivano-Frankivska, te naveliko poznatih ukrajinskih turističkih destinacija Jaremča i Bukovelja. Na ovom putovanju članovi „Karpata“ iz Lipovljana upoznali su ljepote ukrajinske karpatske prirode, prvenstveno zimovališta i skijališta Bukovelj te obišli suvremeni trgovački centar u Jaremču, gdje se, za potrebe Udruge, kupila i upotpunila potrebna oprema i narodne nošnje.

Nakon povratka u Ivano-Frankivsk uslijedio je susret s gradonačelnikom Ruslanom Marcinkivom i predstavnicima Ivano-Frankivske županijske organizacije „Lemkivščina“ uz kraći neslužbeni program u kojemu su sudjelovale i pjevačice „Karpata“ Ankica Holovčuk i Štefka Semenjuk s nekoliko lemkijskih pjesama, a njihov je nastup prihvaćen s velikim oduševljenjem.

2. kolovoza preseljeni smo iz Ivano-Frankivska u Monastirisk, uz prethodni obilazak duhovnog centra u Zarvanici te obilazak i razgledanje čudotvorne ikone Bogorodice, ukrajinskog Jeruzalema (križnog puta), nekoliko crkava te izvora s čudotvornom ljekovitom vodom.

Nakon ručka, u hotelu „Lidija“ održan je sastanak Predsjedništva SFULO, a pridružili su se i predstavnici Lemci iz Slovačke i Srbije. Na sastanku Predsjedništva, svojim obraćanjem ukratko sam upoznao članove s doseljavanjem i životom Lemaka u Hrvatskoj. Nakon sastanka, gosti su se uputili na otvorenje Festivala i paljenje festivalske lemkijske vatre, te nazočili nastupu mlađih naraštaja Lemaka.

Nakon obilaska Muzeja lemkijskog kulturnog centra, 3. kolovoza predviđeno je održavanje centralne manifestacije „Zvona Lemkivščine“ koja je počela u 11,00 sati formiranjem veličanstvene kolone

i mimohodom sa zastavama svih prisutnih predstavnika država (Ukrajina, Kanada, Amerika, Slovačka, Poljska, Srbija i Hrvatska). Ovaj kilometarski mimohod je održan od mjesnog kulturnog centra do hotela „Lidija“ uz usputno postavljanje cvijeća kod spomenika Tarasu Ševčenku (gdje su recitirani stihovi Ševčenkove pjesme „Dumy moji“ na jezicima svih sudionika, također i na hrvatskom). Kod spomenika deportacije Lemaka iz Lemkivščine i kod spomenika „Borcima za Ukrajinu“ a kod kapelice Pokrova presvete Bogorodice održana je misa (panahyda) za sve stradale Lemke u akciji „Visla“.

U 13,00 sati održano je otvorenje XX. međunarodnog festivala lemkijske kulture u Lemkijskom selu uz podizanje zastava Ukrajine i Sveukrajinskog društva „Lemkivščina“.

Prisutne su pozdravili svojim govorima predstavnici društvenih ustanova i organizacija Ukrajine, Ternopiljske županije, rajona i grada te narodni deputati Ukrajine te predstavnici drugih država. Predsjednica SFULO tom prigodom je predočila i uručila prigodne medalje izdane povodom 75. godišnjice deportacije Lemaka iz njihove postojbine, a jednu medalju smo dobili i mi iz Hrvatske.

U programu koji je zatim uslijedio, pred tisućama gledatelja, nastupio je i duet Kulturno-prosvjetnog društva Ukrajinaca „Karpati“, Štefka Semenjuk i Ankica Holovčuk koje su tom zgodom otpjevale ukrajinske pjesme „Teče voda kalamutna“ i „Povijav viter stepovij“. Publika ih je jako dobro primila i zajedno s njima zapjevala, te ih na kraju nagradila velikim pljeskom.

Festival je nastavljen i narednog dana nakon služenja svete mise u kapelici Lemkijskog sela. ◀

Ivan Semenjuk

Представник з Хорватії Іван Семенюк

Karpatski listići

Na malom prijelazu u Ukrajinu posve je stvarno. Kolona automobila do prve rampe gdje se dobiva „talonček“. Njime se nastavlja preko brjegovitog uspornika, kako se ne bi preletjelo, do nove kolone. Ljudi izlaze i ulaze u svoje automobile, dolaze biciklisti i pješaci i zbunjeni smo kome se treba prijaviti. Službenici ne izlaze iz svojih kućica ureda. Uz komentar simpatičnog carinskog službenika sa zlatnim zubom i kažiprstom na kompjutoru da mašina nije bila vu Ukrajine, počinje zapisivanje i provjera broja automobila. Talonček je ovjeren i možemo proći do posljednje provjere: predajemo talonček vojniku u maskirnoj odori sa strojnicom na ramenu.

Prolazimo kroz Berehovo, živo i zaposleno mjesto. Uz put se prodaju krumpiri, košare, metle, voće i gljive. Ceste su pohabane, gotovo urušene, no Antun se odlično snalazi zaobilazeći opasne jame. Uz natpis Laskavo prosimo, svojevrsnu ukrajinsku dobrodošlicu, ulazimo u Mukačevo. Snašli smo se, prespavat ćemo u hotelu u centru grada nasuprot svijetlozelene vijećnice. U hotelu je živo i nekako intimno. Skupina židovskih turista i njihov privatni vodič vrlo su glasni. Dogovaraju se kako će prije večere posjetiti sinagogu. Sljedećeg dana sam na brzaka u pratnji Miroslava pogledala lijepu novu sinagogu koja je izgrađena na mjestu stare, posve uništene za vrijeme njemačke okupacije. Miroslav je okretan, pametan, dobro namjeran i pomaže nam oko smještaja. Racionalan je i ležeran. Večerali smo u domaćem restoranu, u vrtu, u sjenici. Obitelji s djecom i različite družbe veselo su brbljale. Osluškiвала sam ukrajinski jezik i već me veselio svojim ugodnim ritmom – kao da je tepao svom mjestu, šumi i crkvenom tornju: misce, lis i veža – i karpatskim listićima, lisima i tićima.

S hotelskog prozora gledam u veliku secesijsku svijetlozelenu vijećnicu i oronulo spomen obilježje junacima Crvene armije. Na vrhu obeliska strši tanko postolje s kojega je skinuta zvijezda petokraka. Do ulaza u hotel novi su kipovi Ćirila i Metoda s knjigama u rukama i uspravljenim kažiprstima i vrlo europska slastičarnica s odličnom kavom i finim kolačićima. Plac je natrpan i živ, zastajemo kod rumenog debeljuškastog prodavača sušenih plodova: različitih oblika i boja.

U društvu Miroslava Svystaka, autom poskakujemo po razrovanoj cesti uspinjući se do zamka Palanok. Antun se ljuti, kasnije će se prilagoditi i cestama i drukčijem prometu. I u nas se serdi tak, primjećuje Miroslav. Zamak ili zamok impozantan je i djeluje neosvojivo. U njegovoj arhitekturi vidljivi su različiti stilovi od 14. do 17. stoljeća, a njegove terase prostrane su. Obiteljski trio svira klasične melankolične melodije. Na najstarijem dijelu grada najza-

nimljivije je, promatramo mukačevsku okolicu. Miroslav nam pokazuje Karpate kojima ćemo uskoro proći, rijeku Latoricu, Lovačku goru i fabrike. U samom središtu najvišeg trga ispred obnovljene ekumenističke crkvice – što je vrlo mudro jer ovdje žive i Mađari katolici i protestanti i Ukrajinci grkokatolici i pravoslavci, i kijevske i moskovske mitropolije – postavljena je skulptura Jelene Zrinske i njezinog malodobnog sina. Kad nam je Miroslav nekako povjerljivo pokazao orla na vrhu utvrde i rekao da su grad obnovili Mađari, ponosno sam dodala: Da ali ova hrabra žena ispred nas je Hrvatica, rođena je u Ozlju, u Hrvatskoj. Iako je simpatično brbljav i obrazovan, iznenađen je ovim podatkom.

Jelena je kćer hrvatskog književnika, bana i urotnika Petra Zrinskog i Katarine Zrinske – i nećakinja pjesnika i urotnika Frana Krste Frankopana. Skulptura stroge i zabrinute Jelene Zrinske, braniteljice Mukačeva od austrijske opsade, gotovo da oponaša njezin lik i izraz lica s romantičnog ulja na platnu mađarskog slikara Viktora Madarasza, zaljubljenika u tradiciju i povijest, koji je u svojim kompozicijama – istodobno i uvjerljivo i romantično prikazivao Petra Zrinskog i Frana Krstu Frankopana prije smaknuća u nekoliko inačica i Jelenu Zrinsku u jednoj od ođaja tvrđave Mukačevo prilikom austrijske opsade kojoj je hrabro odolijevala. Lijepa žena okružena savjetnicima i vojnicima izaziva i suosjećanje i divljenje. Zašto se u kiparskoj interpretaciji nije našla i starija djevojčica koju štiti drugom rukom? Uz ozbiljnu naivnost, u mnogim njezinim portretima, ima i samodopadnosti i sklonosti uživanju, a u njezinim pismima lukavosti i okretne inteligencije. Oznaka u naslovu knjige Agnes R. Varkonyi, mađarske povjesničarke, Jelena Zrinski, najhrabrija žena Europe, pripisana je francuskom kralju Luju XIV. čiju je zaštitu povremeno imala. Zanimljivi život ove intrigantne žene odjekuje u Gyöngyösi-jevoj odi u slavu njezina drugog vjenčanja, u Nobleovoj romantičnoj priči, u pamfletima i člancima europskih novina – i možda najistinitije u zapisima njezina sina Ferenc Rákóczi II. s kojim je kao dječakom prikazana na vrhu mukačevske tvrđave. Tumačeći njezinu strastvenu vezu s drugim suprugom Imrom Thökölyjem zapisuje: Moć ljubavi svladat će i najveće duše, opravdajući time njezin pristanak uz njegov promašen politički izbor i savezništvo s Turcima. Ne privlači samo njezino podrijetlo: djetinjstvo među očevim knjigama, majčinim molitvenicima i kupskim lopočima, već i njezina europska ukorijenjenost (govori više europskih jezika), poduzetništvo (brine o privredi svoje Erdeljske kneževine), suradnje s pukom protestantske vjere, grčkoga obreda, sporazumijeva se s Poljacima i rusinskim kmetovima iz karpatskih zaselaka. Također i njezina ludičnost i

ozbiljnost: stroga katolkinja i ratnica, vjernica i zavjerenica, vidarica i vrtlarica, odgovorna majka, ali i ljubiteljica glazbe, plesa i zabave, svojevrсна barokna šminkerica.

Sela uz koja putujemo neugledna su sivih krovova, ne želeći se svidjeti, ostaju umirena i nečujna u svojim dolinicama. Tu zaustavljenu haiku sličicu negdje naruše novoizgrađene crkve svojim limom: bliještećim zlatnim tornjevima, srebrnim ukrasima i tirkiznim fasadama. U mistima su kuće ukrašene ornamentima, oslikanim medaljonima postavljenim između prozora ili bliještećim stakalcima. Koketne su za razliku od seoskih, šarene poput pisanki – uskrasnih jaja. Neke su drvene, ljupke jednokatnice s lijepim trijemom. No, one su poput starica – ili su napadno obojene u različite boje, ili su zanemarene – izgubile nekadašnju ljepotu.

No, najljepše su tradicijske drvene kuće i crkvice-veže na višem gorju. U područjima gdje žive Bojki, Lemki i Huculi. U jednom od lavovskih parkova njihovi različiti tipovi i stilovi izloženi su u Muzeju ruralne arhitekture. Od skromnijih do razvedenijih. U središtu parka je jezerce i drveni most ukrašen raznobojnim vrpčama. Ta izvorna čežnja za ukrašavanjem (primjećujem ju i u Lvivu na jednoj gradskoj ogradi od kovanog željeza) ne uznemiruje, već ublažava sivilo i jednoličnost svakodnevnice. U jednoj kućici urasloj u krajolik poput gljive s malim četvrtastim očima-prozorima domaćica je jednako zgodna starica. Razumijemo se, ona govori ukrajinski, ja hrvatski. Pokazuje mi višivanke, lonce, objelenu peć oslikanu cvjetovima, crvenim ružama i plavim različcima. I ona i kućica su uredne i ljupke. Kad joj to kažem, zasrami se kao djevojčica. U huculskom dvoru domaćin mi priča na ukrajinskom, a ja prevodim na hrvatski ono što razumijem. Dvor je izgrađen skromno i svrsishodno. Ograđen visokom drvenom ogradom kako bi se domaćinstvo zaštitilo od vukova i medvjeda. Na prednja vrata ulazi se u natkriveno predvorje s daščanim podom. Na lijevoj strani je malena turnjačnica za lan i sprava za mljevenje povrća, a s desne ostava s oslikanim škrlinjama. Drvene karpatske crkvice i njihovi četvrtasti odvojeni zvonici elegantni su u svojoj primjerenoj veličini, urasli u šumski krajolik svojim nenametljivim tornjem-vežom, krovovima i ukrasima. U njihovoj unutrašnjosti tamno je i intimno uz svjetlo koje dopire s prozora ili svjetlo svijetla. U crkvi sv. Mikole izgrađenoj 1773. iz sela Sokoliv više je malih oltara, dva velika anđela, raspelo i nekoliko ikona. Na pragu crkve sv. Trojstva izgrađenoj 1774. posložene su velike svježe zelene grane kako bi se otkrilo blato prije no što se uđe u posvećeni prostor.

Karpatsko gorje skromno je i domaćinsko. Lisi su i crnogorični i

listopadni. Gusti. Na obroncima ispod kojih su skutrena sela pokršene su livade i mnoštvo poredanih stogova sijena – davnih zvono-likih svetišta travi, otkosu i njezinu skupljanju. Ovdje je mnoštvo sela i mjesta Dubrova, Dubrovica, Dubrovka, Dubrivka. Dub je kao i u nas hrast, ali i gaj, šuma, u narječjima šuma bogata pašnjacima, trava u šumi, pokos, sijeno. Teucrium chamaedrys, biljka gorskih livada, nadahnjuje svojom skromnošću: malim orhidejastim ljubicastim cvjetovima i dlakavim listovima u obliku hrastovoga lista. U ukrajinskom jeziku ime te trave vrlo je poetsko: samosil gajovij, a u hrvatskom dubac i dubčac i ruskom dubrovník – ostao je djelić velikoga stabla, njegov lijepo oblikovani list.

Sjetivši se priče kako su u Staljinovoj Rusiji podigli spomenik dječaku koji je prokazao svoje roditelje, predviđela sam rasplet romana Slatka Darjusa suvremene ukrajinske književnice Marije Matios koji teče retrospektivno. Sovjetskom oficiru u jahaćim hlačama koji nudi lizalicu na dugom štapiću s raskošnom krije- stom i izduženim, dobro zavnutim kljunom prema gore, djevojčica Darjusa ispričala je iskreno i djetinje što je vidjela te noći. Šumska braća „posudila“ su od njezina oca, prisilnog voditelja seoskog kolhoza žito, a on je sam polupao prozore. U Mukačevu sam se, prolazeći glavnom ulicom, zagledala u lijepu šarenu trgovinu lizalica i s nelagodom okrenula glavu. Glavni lik njezinog ganutljivog romana djevojka je slatka Darusja. Slatka kao eufemična inačica bezazlene, otkvačene i nesretne, pokazuje ne samo arhetipsko poznavanje autoričinog zavičaja, već i iskonsko poznavanje duša onih koji su drukčiji, a koje bi službena psihijatrija vrlo jednostavno dijagnosticirala kao paranoike ili šizofreničare. U romanu prikazan karpatski svadbeni ples, svojevrсни je ples Erosa i Thanatosa: prodire u čovjeka nečujno – kao ukusan slatki otrov sna u ženu uspavanu milovanjem, i prikada se do nevine duše kao lasica pod kravino vime.

Ukrajina, ina domovina, zemlja u kojoj paprat procvjeta ognjenim cvijetom u Ivanjskoj noći, a tko je ubere stječe blago i sposobnost govora sa životinjama i cvijećem. Zemlja u kojoj štuka repom razbije led najavljujući proljeće, a mrtva stabla pretvorena u grede – tražeći pticu – sastanu se u uglovima drvenih kuća u lastinu repu. Zemlja u kojoj ikavica pjeva o davnoj zajedničkoj domovini u mistima i lisima i zvoni u veži drvenih karpatskih crkvice. Ispisani zajedničkim jezikom, karpatski listići, u Božjoj mijeni, nestaju i nastaju: lisi i tići – šume pjevaju, a ptici trepere dok čovjek odlazi sa Zemlje u ljesu čije se drvo pretvara u grane s kojih ponovno ptica poleti u beskrajno nebo.

Biserka Goleš Glasnović

Jelena Zrinski braniteljica Mukačeva

Kapela obitelji Boim, Ljviv

rijeka Latorica, Karpati

Biserka Goleš Glasnović

Biserka Goleš Glasnović, profesorica je hrvatskog jezika, živi i radi u Zagrebu. Objavila je četiri zbirke pjesama: *Prijeteljnice moe* (2000.), *Sasvim blizu* (2004.), *Može i bez naslova* (2008.) i *Tihe koja se ne dvoumi* (2016.), knjigu putopisa *Pun ruksak oblutaka* (2015.), slikovnicu *Ružna Toja* (2009.) te zbirku osvrta i kritika *Lusteri i knjige* (2017.) Piše pjesme, priče, putopise, eseje, književnu i likovnu kritiku te stručne članke. Suradnica je časopisa za književnost i kulturu: *Mogućnosti*, *Kaj*, *Dubrovnik*, *Republika*, *Književnost i dijete*, *Poezija*, *Riječi*, *Književna republika*, *Književna Rijeka*, *Forum* te *Trećeg programa Hrvatskoga radija*. Urednica je knjige *Dopisivanje iz dvaju gradova* (2012.), zbornika *Ne želim rat nikad više* (2012.) i Monografija OŠ Tituša Brezovačkog (2015.). U koautorstvu s književnikom, književnim kritičarom i slikarom Hrvojem Čulićem priredila je izbor iz plodnog i raznovrsnog djela hrvatskog književnika Veljka Vučetića Veljko Vučetić: pjesnik i mistik. Dobitnica je Nagrade Mate Raos za kratku priču *Tempus fugit* (2012.), Priznanja za hrvatski književni putopis *Boje drva i boje sunca* (Kajkavsko spravišće 2012.), Nagrade Stjepan Kranjčić za putopis *Sjeverno od svega* (2014.), Nagrade organizatora Kajkavskog spravišća za putopis *Junaci i medenjaci* (2017.) te Nagrade Stjepan Kranjčić za putopis *Hlibivka* (2017.) i *Karpatski listići* (2018.). Članica je Društva hrvatskih književnika.

Premинуo ugledni hrvatski novinar ukrajinskog prezimena

Denis Kuljiš nije nikada skrivao da je kozačkoga roda

Nakon kratke i teške bolesti, u Zagrebu je u 68. godini života preminuo ugledni hrvatski novinar, urednik i publicist ukrajinskog prezimena, Denis Kuljiš.

Aktivan u novinarstvu od 1972. Kuljiš je karijeru počeo kao novinar u omladinskom tisku („Omladinski tjednik“, „Studentski list“, „Polet“). U vrijeme kada je novinarstvo bilo ozbiljan partijski posao, čuvao ga je otac Mirko, uspješni komunistički direktor. I sam se okušao u tadašnjoj politici kao dužnosnik Socijalističke omladine. U doba Jugoslavije radio je u „Vjesniku“, bio urednik magazina „Start“ te pomoćnik glavnog urednika tjednika „Danas“.

Denis Kuljiš je bljesnuo svojim neponovljivim autorskim, uredničkim i izdavačkim talentom. Pokrenuo je tjednike „Globus“, „Glorija“, „Nacional“ i hrvatsko izdanje „Penthousea“ te dnevni list „21. stoljeće“. Pisao je za dva najvažnija hrvatska dnevna lista, „Jutarnji list“ i „Večernji list“, a porinuo je i vlastiti internetski portal „Žurnalist“. Iako je bio poznat po ljevičarskim stajalištima, karijeru je završio kao kolumnist desničarskog portala „Dnevno“. Uvijek kontroverzan, sklon skandalima i senzacionalizmu, Kuljiš je bio blagoglagoljivi kozer (čovjek koji ugodno i duhovito zabavlja), a njegova erudicija, enciklopedijski interesi i osebujan autorski stil daleko su ga izdvajali iz prosjeka. Napisao je i više publicističkih knjiga (dvije je posvetio Josipu Brozu) te jedan roman.

O svom ukrajinskom podrijetlu davao je konfuzne informacije. U jednoj polemici s intelektualcem Predragom Matvejevićem čiji je otac potekao iz židovskog miljea Odese, priznao je da je po svome

djedu bio ukrajinskog kozačkoga podrijetla. Pišući o političkim zbivanjima u Ukrajini, Kuljiš je ustvrdio da je predsjednik Volodimir Zelenskij podrijetlom Židov, dodajući zajedljivo da to „njegov politički uspjeh čini sedmim svjetskim čudom budući da su Ukrajinci uglavnom teški antisemiti (znam, moj djed je Kozak upravo iz tih krajeva).“ Sukladno potrebi, Denis Kuljiš mijenja svoju identitetsku odrednicu pa će tako za potrebe beogradskog lista Kurir izjaviti: „Moj djed je Kozak, doživljam sebe vrlo ruski“. Takvo stajalište nije usamljeno među asimilarnim potomcima bjelogardejskih izbjeglica koji su carsku Rusiju napustili pred naletom boljševizma, a podrijetlom su iz Ukrajine. No, kada se Denis Kuljiš, vehementan (žestok, plah, vatren, strastan, neobuzdan, žustar) i flamboajantan (vatrean, ognjen; blistav, sjajan) kakav je bio, javno odriče svoga ukrajinskog podrijetla spominjući da je tek „kozačkog roda“ (kao da su kozaci neka posebna nacija!), on zapravo svjesno ili nesvjesno slijedi narativ lijepe i neponovljive ukrajinske himne „Šče ne vmerla Ukrajina“ i faktički priznaje barem neku daleku i maglovitu pripadnost zemlji koju nije stigao nikada upoznati, a još manje zavoljeti. Potvrdu ovoj tvrdnji pronašli smo upravo u ovome „Vjesniku“ u broju 30 iz 2014. gdje su poimence nabrojani svi oni koji su darovali svoj novac za podizanje zagrebačkog spomenika Ocu ukrajinske nacije Tarasu Ševčenku. Ondje smo pronašli ime Denisove majke gđe Eugenije Kuljiš koja je u ovoj donaciji slijedila svoje srce. Usudujemo se reći, Denis Kuljiš je bio jedan od nas čak i onda kada se to trudio svim silama nijekati. ◀

Igor Krimov

Održana središnja manifestacija nacionalnih manjina „Lipovljanski susreti 2019.“

U okviru emisije „Dobro jutro Hrvatska“ 17. srpnja 2019. predstavljena je općina Lipovljani, s osvrtnom na predstojeću manifestaciju „Lipovljanski susreti 2019.“. Između ostalih, u ovoj su emisiji sudjelovali i članovi plesne skupine „Karpata“ iz Lipovljana koji su se predstavili u prikazu ukrajinskog plesa „Kozáčok“, a koji je kasnije izveden i u sklopu kulturno-umjetničkog programa na središnjoj pozornici dana 24. kolovoza 2019. godine. Osim prikaza ukrajinskog plesa, predstavljanje ukrajinske nacionalne manjine općine Lipovljani sastojalo se u pripremi i ponudi gastronomskih ukrajinskih jela koja su poslužena s ostalim delicijama nakon snimanja emisije te predstavljanju kulture ukrajinske nacionalne manjine u Lipovljanima od strane predsjednika KPDU „Karpati“ Lipovljani. U predstavljanju općine Lipovljani, u ovoj emisiji gostovali su, osim predsjednika „Karpata“ i predsjednik Općinskog vijeća, te predsjednica Češke besede Lipovljani i predsjednica KUD „Lipa“ Lipovljani, a nastupila su i njihova društva prikazom pjesama i plesova.

„Lipovljanski susreti 2019.“ počeli su 23. kolovoza zabavnom večeri tamburaškog sastava „Boje noći“ te eminentnih izvođača glazbe TS „Begini“ i „Opća opasnost“. Obzirom da je ove godine u sklopu ove manifestacije održano i državno natjecanje šumskih radnika sjekača, na središnjoj je pozornici obavljeno i izvlačenje startnih brojeva za natjecanje, koje je obavljeno narednog dana u središnjem parku Lipovljani.

Narednog dana u Osnovnoj školi Josipa Kozarca Lipovljani održan je okrugli stol na temu „Zastupljenost nacionalnih manjina u javnim medijima“. Tema je bila vrlo zanimljiva i aktualna, te je okupila veliki broj sudionika, a gostovali su predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer i docentica na Katedri za sociologiju Pravnog fakulteta Zagreb Antonija Petričušić.

Članovi KPD Ukrajinaca „Karpati“ na štandu u centralnom parku prezentirali su ukrajinsku nacionalnu nošnju i ukrajinska nacionalna jela. Štand je bio veoma posjećen, a obišla ga je i delegacija na čelu s izaslanikom pokroviteljice manifestacije Kolinde Grabar Kitarović županom Sisačko-moslavačke županije Ivom Žinićem. Pojedini članovi „Karpata“, osim u organizaciji i održavanju okruglog stola, bili su zaduženi i za provođenje mimohoda društava-sudionika kulturno-umjetničkog programa do središnje pozornice.

U sklopu kulturno-umjetničkog programa nastupili su MPZ „Lira“ i KUD „Lipa“ iz Lipovljana, kao gosti, pripadnici gradišćanskih Hrvata iz Slovačke SKUD „Kukučin Kuntarić Jakšić“ i tambu-

raški orkestar „Konjic“. Predstavnici srpske nacionalne manjine predstavili su se ansamblom narodnih igara SKD „Prosvjeta“ iz Vukovara, Rome su zastupali pripadnici KUD-a „Darda“ iz Darde, mađarsku manjinu je predstavio KUD „Darda“ iz Darde, Rusine KUD „Joakim Hardi“ iz Petrovaca a češku nacionalnu manjinu „Češka beseda“ iz Prekopakre. Ukrajinsku nacionalnu manjinu predstavila je plesna skupina KPD Ukrajinaca „Karpati“ Lipovljani pod vodstvom Mirka Fedaka.

Nakon kulturno-umjetničkog programa nacionalnih manjina RH, uslijedio je vatromet te nastupi renomiranih sastava „Slavonske lole“ i „Crvena jabuka“. Program je nastavljen do duboko u noć.

Treći dan manifestacije sastojao se od prikaza sportskih disciplina i vatrogasnog izazova, a okončao se zabavnim programom u izvedbi ansambla „Boje noći“ na ljetnoj pozornici u središnjem parku Lipovljana. ◀

Ivan Semenjuk

З 9 по 17 липня в приміщенні будинку відпочинку «Червоного Хреста» Жупанія у Рогозниці було весело та цікаво. З ранку до вечора гомоніли дзвінки дитячі голоси, лунала українська пісня, чулися танцювальні кроки ритмічної музики... Саме в Рогозниці цього літа відбулася дванадцята Літня українськомовна школа для дітей молодшого та середнього шкільного віку, яка кожного року згуртовує на своїх лавах дітей із різних куточків Хорватії, зацікавлених у вивченні української мови.

Цей проект - один із значущих просвітницьких проектів Української громади РХ, який реалізується за сприяння Міністерства освіти і науки РХ та участі батьків і має за мету збереження національної ідентичності української національної меншини в Хорватії, розвиток позитивного відчуття та схильність до власної національної культури і свого походження.

Уже декілька років підряд місцем проведення Літньої школи є Рогозниця - мальовниче туристичне містечко на Адриатичному морі. Адже саме тут організатори проекту могли створити оптимальні умови для навчання і відпочинку дітей, зацікавлених у вивченні своєї рідної мови. Учні Літньої школи були активно залучені у навчальний процес, який охоплював такі предмети: українська мова і література, українське народознавство, географія та історія України, український народний та сучасний танець, музична культура та різноманітні творчі гуртки.

За організаційні питання Літньої школи відповідав голова Українського культурно-просвітнього товариства «Україна» з Славонського Броду п. Владо Карешин. Відповідальною за реалізацію навчальної програми школи в молодшій групі була Тетяна Кочнева Рамач, у старшій - Йосип Ралашич.

Навчання проводилося в школі у відмінних умовах для викладання, де кожна класна кімната була оснащена сучасними технічними засобами, що дозволило підвищити ефективність навчання. Планування навчальної програми і дозвілля включали традиційні форми роботи, але своєрідно поєднані з новими формами і методами навчання, що мотивувало учнів до вивчення рідної мови. В цьому році з учнями працювали: українська мова і література - Саня Сабляк і Йосип Ралашич, українське народознавство, історія і географія України - Тетяна Кочнева, Ірена Семенюк, український народний танець - Давор Лагудза, Ігор Семенюк, музична культура - Наташа Павлешен Тополко, Аніта Надж.

Літня школа була присвячена видатному українському письменнику, поету, художнику Тарасу Григоровичу Шевченку.

В залежності від вікової категорії та знання української мови, учні були поділені на чотири групи, одна з яких працювала по поглибленій програмі. У трьох інших групах були зібрані учні, які не мають можливості вивчати рідну мову в своїх осередках. Кожна група працювала з викладачами за

відповідним розкладом. Після обіду і відпочинку діти мали можливість повторювати вивчений матеріал, приймати участь у роботі творчих гуртків. Літературно-музичний вечір, до якого сумлінно готувалися учні, пройшов у патріотичному дусі. Цікавими для учнів були також і пізнавально-розважальні ігри, такі як «Шукаємо таланти!», «Козацькі розваги», «Співаємо українською» та інші. Такі програми допомагають розширити кругозір учнів, закріпити знання, які вони отримали на уроках, дозволяють їм збагатити свій словниковий запас, а що найважливіше - виховати почуття дружби, відповідальності, самооцінити власні здібності і якості, позмагатися з ровесниками.

Цікавою була пішохідна подорож по туристичному маршруту до озера - Зміїне Око, яке являється унікальним феноменом східного узбережжя Адриатики. Заковане у вертикальні гірські породи висотою від 4 до 24 м, озеро площею 10.000 м кв має глибину 15 м. Воно не має помітних поверхневих зв'язків із морем, але вода в ньому змінюється із прісної на морську крізь щілини та канали пористого вапняку, який оточує озеро. Цікавим для дітей була і легенда про Змія-Муріна, володаря цього озера.

Урочиста програма заключного концерту, на якому юні хорватські українці змогли показати свої знання, вміння володіти українською мовою, вивчені українські пісні і танок, відбулася 16 липня на літній терасі табору. Бурхливими заслуженими оплесками нагородили глядачі концерту, серед яких були туристи, батьки, мешканці міста Рогозниця, наймолодших учасників Літньої школи за дзвінко виконані українські народні й сучасні пісні та народні танці. Підсумковим етапом концерту було вручення свідоцтв про закінчення Літньої школи та похвальних грамот за відмінні успіхи.

Проведення Літніх шкіл для представників української національної меншини дає позитивні результати. Школярі спілкуються між собою, поглиблюють знання, вивчають не тільки народні, а й сучасні українські пісні, які їм до вподоби. Таким чином, молодь не лишається байдужою до історії свого роду, походження, тому й надалі зберігатиме мову, культуру та традиції своїх прадідів. ◀

Тетяна Рамач

Starija grupa

Kao i svake godine, zahvaljujući Ministarstvu znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Ukrajinska zajednica Republike Hrvatske organizirala je Ljetnu školu za ukrajinski jezik i kulturu za pripadnike Ukrajinske nacionalne manjine Republike Hrvatske. Ljetna škola za stariju grupu održana je u Rogoznici u odmaralištu Crvenog križa iz Županje od 26. srpnja do 3. kolovoza 2019. godine a pohađali su ju polaznici iz raznih mjesta Republike Hrvatske.

Polaznici su imali ispunjen dnevni raspored različitim odgojno-obrazovnim, kreativnim te zabavno-društvenim programom usmjerenim na usvajanje ukrajinskoga jezika i kulture. U prijednevima satima mladi su pohađali nastavu Ukrajinskog jezika i kulture u prostorijama lokalne osnovne škole: Ukrajinski jezik i jezično izražavanje, Ukrajinska književnost, Povijest i zemljopis Ukrajine, Glazbena kultura te Koreografija. U poslijepodnevima satima, pod vodstvom svojih učitelja, učenici su imali razne radionice, kako plesne, pjevačke, tako i dramsko-recitatorske te kreativne, kao i vježbanje za završni nastup te književno-glazbenu večer.

Za organizaciju je bio odgovoran g. Vlado Karešin iz Slavonskog Broda, za nastavni plan i program Josip Ralašić iz Zagreba.

Predavači su bili: Josip Ralašić i Sanja Sabljak (Ukrajinski jezik i jezično izražavanje te Ukrajinska književnost), Anita Nađ (Glazbena kultura), Irena Semenjuk (Povijest i zemljopis Ukrajine) te Igor Semenjuk (Koreografija).

Od zabavno-društvenog programa valja istaknuti kako su učitelji svakodnevno animirali svoje učenike. Treba neke od njih spomenuti: projekcija filma; „Pub kviz“ iz općeg znanja o Ukrajini; Kozačke igre. Nešto novo na ovogodnšnjoj Ljetnoj školi bila su dva večernja predavanja prof. dr. sc. Jevgenija Paščenka sa Katedre za ukrajinski jezik i književnost FFZG o ukrajinsko-hrvatskim vezama kroz povijest. Svi su polaznici pozorno slušali predavanja s velikom željom saznati što je više moguće, a to im je i uspjelo, budući da je prof. dr. sc. Jevgenij Paščenko izložio ovu temu na veoma zanimljiv i srednjoškolcima dostupan način.

Osim toga, kao i svake godine, održana je i Književno-glazbena večer. Ove godine je opet bila posvećena akademiku Tarasu Ševčenku, ukrajinskom slikaru i pjesniku. Polaznici su pokazali kako su naučili recitirati njegove pjesme, pjevati pjesme na riječi Ševčenka. Treba spomenuti kako su književno-glazbenu večer posjetili uvaženi gosti: gospođa Darija Skoko, viša stručna savjetnica Samostalnog sektora za nacionalne manjine pri Ministarstvu znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, gospodin Mihajlo Semenjuk, predsjednik Ukrajinske zajednice RH te gospodin Davor Lagudza, predstavnik Vijeća ukrajinske nacionalne manjine Općine Bogdanovci.

Nezaboravno je prošao završni koncert održan 2. kolovoza 2019. Već tradicionalno, program je sadržavao poeziju Tarasa Ševčenka te igrokaz o njegovu životu, narodne i suvremene pjesme te narodne plesove. Koncert je obogatio i orkestar Ljetne škole koji je pripremila učiteljica Anita Nađ. Važno je naglasiti kako su u vrlo kratkom roku učenici pripremili predivan završni koncert i s ponosom predstavili Ukrajinsku nacionalnu manjinu u Republici Hrvatskoj. Na samome kraju programa učenicima su uručene svjedodžbe i pohvalnice za sudjelovanje, ustrajan rad i postignuće u radu Ljetne škole za ukrajinski jezik i kulturu 2019. ◀

Davor Lagudza

Ljetna škola Ukrajinske zajednice RH u suradnji s akademskom zajednicom

Svakoga ljeta Ukrajinska zajednica Republike Hrvatske održava za mlade generacije nastavu iz ukrajinskog jezika, književnosti i kulture. Postalo je tradicijom da se pridružuju i školarci drugih nacionalnih zajednica Hrvatske koji surađuju s ukrajinskim udrugama. Na taj način oblikuje se svojevrsni auditorij mladeži koji prima, razvija, nadopunjuje ili se prvi puta susreće s predodžbom o povijesnoj domovini Ukrajinaca Republike Hrvatske. Zahvaljujući tome, ljetna škola poprima odgovoran značaj za podučavanje mladeži. Veliku odgovornost imaju organizatori glede angažiranja nastavnoga kadra koji bi na odgovarajućoj razini ostvario didaktični rad. U tom smislu je od posebnog značaja uključivanje stručnoga kadra koji ima odgovarajuću fakultetsku spremu. Voditelj škole Vlado Karešin iz Slavonskog Broda već je uspostavio svojevrsnu normu da među nastavnicima budu i diplomirani ukrajinisti Katedre za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu, odnosno suradnici Katedre. Ove godine je ostvaren svojevrsni eksperiment – održati polaznicima škole nekoliko predavanja koja slušaju studenti prve godine ukrajinistike na tom fakultetu. Ciljana skupina su polaznici starije generacije koji su pri završetku školskog razdoblja, pedesetak mladih ljudi ne samo iz redova ukrajinske zajednice već iz različitih krajeva Hrvatske.

Predložena su dva predavanja: prvo s temom „Europeizam kulture i civilizacije Ukrajine kroz povijest“ i drugo, „Europski izraz ukrajinske kulture kroz glazbu“. Predavanja su ostvarena uz prigodnu projekciju vizualnih i glazbenih ilustracija. Već je na samom početku pred brojnim auditorijem naglašeno da su to predavanja koja se ostvaruju u sveučilišnoj nastavi ne samo na zagre-

bačkoj ukrajinistici, već i u međunarodnoj suradnji sa studijima slavistike drugih sveučilišta preko programa Erasmus. Predavanje je započelo obraćanjem kakvim se profesori obraćaju studentima ukrajinistike: „Poštovane kolegice i kolege!“ čime je naglašena značajnost slušatelja kao potencijalno mogućih studenata ukrajinistike u narednim godinama. Razlog ključnih riječi u naslovima – europeizam, europski izraz povezan je ne samo s povijesnim aspektom, već upućuje na aktualnost suvremenih događaja: usmjerenost Ukrajine prema europskim integracijama i problemi s kojima se ona suočava na tom putu.

Pripadnost Ukrajine europskom krugu naroda izražena je u nizu čimbenika a prvi je zemljopisni: Ukrajina se nalazi u jugoistočnom predjelu Istočne Europe, predstavlja geografsko središte Europe, kao teritorijalno najveća europska zemlja (njen je istočni susjed – Ruska Federacija geografski - euroazijska zemlja). Pripadnost Ukrajine europskim tokovima civilizacije izražava se u nizu glavnih etapa njenog kulturnog razvoja – tome je posvećen glavni korpus predavanja.

Predslavensko, ranoslavensko razdoblje obilježeno je preplitanjem migracijskih kretanja koja su ostavljala trag različitih etnija – od Trypiljske kulture, preko kulture iranogovornih nomada poznatih kao Skiti, Sarmati, Alani i drugi – sve do nastanka srednjovjekovne državnosti obilježene u znanosti nazivom Kyjiv'ska Rus odnosno srednjovjekovna Rus'-Ukrajina. Ona ostvaruje dinamične veze s Bizantom a kulminirala je uvođenjem kršćanstva 988. godine, što se snažno odrazilo na razvoj kulture na terenima srednjovjekovne Rus'-Ukrajine i kakvom je bila Bjelarus' te kasnije nastala Moskovska kneževina. Povezanost kijev-

skog kneževog dvora s europskim kraljevima ilustriraju, između ostalog, brakovi roda velikog kijevskog kneza Jaroslava Mudrog s vladarima niza europskih zemalja. Jedna od kćeri, Anna Jaroslavivna – postala je kraljicom Francuske, niz drugih brakova potvrđuju visoki autoritet Kijeva u očima zapadnih vladara. Bila je stvorena bogata kultura istočnoga kršćanstva kao dio općeg europskog kulturnog kruga. Bio je to prvi veliki preporod kulture i civilizacije srednjovjekovne Ukrajine. Međutim, taj uzlet je spriječen mongolo-tatarskom navalom koja je rušila sve kulture i civilizacije u svome širenju. Ali čak u toj tragediji kijevske odnosno galičke državnosti, osluškuje se značaj za sudbinu Europe: srednjovjekovna je Ukrajina na svojim grudima zaustavila širenje azijske ekspanzije na kršćansku Europu. U narednim stoljećima bogati srednjovjekovni fundus nastavlja život u litavskom razdoblju kada je litavska kneževina poprimala bogatstvo staroukrajinske kulture i živjela s njom. Novi, drugi preporod vremenski se podudara s europskom renesansom od 15. stoljeća kada se obnavlja i jača militantna tradicija na terenima Ukrajine i koja se izražava u formacijama kozaštva, branitelja kršćanstva od osmanlijske ugroženosti. Na duhovnoj razini kulminaciju predstavlja prihvaćanje crkvene unije s katoličkim Rimom 1596. godine. Mada je Berestejska unija dovela do rascjepa u ukrajinskom društvu, ona je snažno poticala dinamiku razvoja s katoličkom Europom. Ukrajina je bila jedina zemlja i kultura pravoslavnoga kruga koja je krenula u savez s katoličanstvom, uz snažno čuvanje srednjovjekovnih tradicija bizantinskoga podrijetla. Zahvaljujući tome nastao je barok u Ukrajini – grko-katolički i pravoslavni, što je značilo novo potvrđivanje pripadnosti europskom civilizacijskom krugu. Unijski barok je poticao pravoslavce na stvaranje vlastite barokne tradicije koja je utjecala na druge ortodoksne kulture, rušila je katolikofobiju kod njih. To potvrđuje nastanak baroka kod tradicionalno katolikofobičnih Moskovita, zatim u sredini vojvođanskih Srba. Ukrajinska kultura 17. stoljeća predstavljala je drugi preporod i snažnu potvrdu europeizma ukrajinske kulture. Međutim, s istočnog susjedstva jačaju ambicije svojatanja neovisnosti zemlje kozaka; nade Bogdana Hmeljnyč'kog da će dobiti potporu moskovskog cara pretvaraju se u jaram, a pokušaj hetmana Ivana Mazepe

otrgnuti se iz moskovskog zagrljaja i vratiti se europskom pravcu - doživljavaju poraz.

U narednom 18. stoljeću nastaju imperije – ruska na istoku i austrijska na zapadu – koje razdiru Ukrajinu na dva dijela, međutim, Ukrajina i nadalje nastupa kao donor – pothranjujući Moskoviju intelektualnim potencijalom Kijeva tijekom cijeloga 18. stoljeća. Ivan Kotljarevs'kyj poemom "Eneida" krajem tog stoljeća ruši branu zastarjelog crkvenog jezika i pušta potok bogatog narodnog jezika u književnost. Estetsku razinu jezika predstavlja Taras Ševčenko i njegovo stvaralaštvo u doba romantizma. Ševčenko je posvjedočio postojanje naroda koji je primoran odreći se svog iskonskog imena – Rus', Rusyny, rus'ki jezik i rabiti naziv Ukrajina - kao otpor Velikorusiji da ne bude Malorusija, odnosno pokrajina monarhije. Bio je to treći ukrajinski preporod. Druga polovica 19. stoljeća obilježena je neumornim otporom monarhijama koje pokušavaju minorizirati Ukrajinu. Međutim, uz neprekidne zabrane ukrajinskog jezika, Ukrajina ne umire, što simbolizira njena himna nastala u Galiciji – središtu nacionalne svijesti, gdje jača ukrajinski otpor uz Ivana Franka i Lesje Ukrajinke. Uz sve pokušaje minoriziranja, Ukrajina opet izražava pripadnost europskim modernim usmjerenjima što demonstrira ukrajinska moderna, zatim ukrajinska avangarda. Pad monarhija 1917.-1918. je neminovno značio novi preporod – nastanak Ukrajinske Narodne Republike i ujedinjenja zapadne Ukrajine s njom, što

predstavlja četvrti preporod. Ukrajinske nacionalne snage deklariraju: "Što dalje od Moskve!" kako to artikulira u svom manifestu avangardist Mykola Hvylyjovj. Ali Ukrajina je neminovno suočena s novim zlom – ruskim boljševizmom, sovjetizmom koji donosi Gladomor, represije, gulag. Poslije ruskog boljševičkog represivnog antiukrajinizma dolazi val nacističkog antiukrajinizma. Ukrajina odgovara osvajačima snažnim otporom nacizmu i komunizmu što potvrđuju četiri ukrajinske fronte koje uobličavaju ukrajinski antifašistički duh. U zapadnoj Ukrajini Stepan Bandera je desetljećima prije suvremenih europskih definiranja boljševizma i nacizma kao srodnih pojmova, vidio sličnost sovjetskog i nacističkog antiukrajinizma. U teškim desetljećima sovjetskog režima ruski zatvori i logori su se punili ukrajinskim disidentima, brojna imena simbolizirala su težnju prema slobodnoj Europi, dok je falš ruske politike prikazao pisac Ivan Džuba u čuvenom tekstu "Internacionalizam ili rusifikacija". Rušenjem sovjetskog režima kao neminovne zakonitosti rušenja imperija zla, Ukrajina proglašava neovisnost i doživljava peti preporod. Upravo težnja prema Europi, kojoj Ukrajina i pripada a što je neprekidno izražavala kroz stoljeća, izazvala je rusku intervenciju – okupaciju Krima i podmukli, takozvani hibridni rat na Donbasu.

Obilježena povijesno-kulturna razdoblja ukrajinskog europeizma imale su svoje snažne izražaje u kulturi, između ostalog u glazbi, čemu je bilo posvećeno drugo predavanje „Ukrajina. Glazbeno putovanje“.

vanje „Ukrajina. Glazbeno putovanje“. Ono je ilustrirano glazbenim primjerima iz audioknjige istoga naziva koja je priređena na Katedri za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, uz međunarodnu suradnju s autorima, izvođačima Ukrajine, Italije. Slušateljima je predložena glazbena kultura Ukrajine svih epoha – od srednjovjekovne (u rekonstruiranju i izvođenju suvremenih zborova i orkestrara) - do modernih vremena. Prikazana je bogata glazbena kultura baroka, dakle europske formacije. Izričitu pripadnost europskom romantizmu demonstrira glazba prve polovice 19. stoljeća, snažnu nacionalnu usmjerenost predstavlja kultura druge polovice 19. stoljeća. Predložena je avangardna glazba, zatim rekvijem žrtvama Gladomora, bogati repertoar boraca u otporu sovjetskim okupatorima, do najnovijih događaja kao što su Narančasta revolucija, Majdan, rat protiv okupatora – sve dobiva odraz u glazbenoj kulturi.

Održana predavanja su bila praćena s velikim zanimanjem što svjedoči o kulturi, odgoju polaznika i njihovoj spremnosti da prihvate teme sveučilišne nastave. Komunikacija s auditorijem može biti i poticaj za studij ukrajinistike na Filozofskom fakultetu kad dođe vrijeme. Sve zajedno svjedoči da strategija Vlade Karešina, organizatora Ljetne škole ukrajinske mladeži koja je održana u Rogoznici, ide pravim smjerom i ima dobre perspektive za daljnju suradnju s akademskom zajednicom.

dr. sc. Jevgenij Paščenko, red. prof.

Katedra za ukrajinski jezik i književnost
Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Svečanost 25. godišnjice svete liturgije na ukrajinskom jeziku pri Župi svetog Ćirila i Metoda u Zagrebu

Prigodan razgovor sa gospođom Marusjom Jurista povodom uručenja medalje za nesebičan i požrtvovni rad za Ukrajinke pri Župi sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu

4. studenog 2018. godine svetom liturgijom Zahvalnicom (Blahodarna) Ukrajinci su svečano obilježili 25 godina redovitog služenja svete liturgije na ukrajinskom jeziku (14. 11. 1993. - 04. 11. 2019.). Svetu liturgiju služio je prof. dr. sc. o. Taras Barščevski, profesor Novog zavjeta na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, koji nam već treću godinu služi sv. liturgiju.

Bila je to i 25. godišnjica okupljanja i druženja Ukrajinaca u župnoj dvorani uz kavu, kolače i sokove. Druženja u župnoj dvorani organizirala je i vodila gospođa Marusja Jurista zajedno sa Ukrajin-kama župe. U 2018./2019. g. predala je ovu brigu gospođi Tatjani Šagadin, koja je bila njena zamjenica u odsutnosti i vodila spisak o dobrovoljnim novčanim priložima. Nekoliko godina taj dio posla radila je gospođa Zita Graljuk.

Viktor Filima, Boris Graljuk, Tatjana Šagadin, Darija i Andrej Pavlešen, Irena Nagy i ostali, odlučili smo zahvaliti gospođi Marusji Jurista za njen dugogodišnji i požrtvovni rad, za ljubav prema crkvi, našem obredu i Ukrajin-cima - posebnom medaljom (tekst medalje: *Дорогий Марусі Юристі, дякуємо вам! За вірність українській справі*).

Tanja Šagadin i Viktor Filima svečano su joj uručili medalju u župnoj dvorani pred vjernicima, a prisutni su bili i preuzvišeni vladika Nikola Kekić, o. Danijel Hranilović – župnik, o. Ivica Rade-ljak, duhovnik sjemeništa i o. Taras Barščevski.

Naša Marusja Jurista nije očekivala nikakvu nagradu i zahvalnost za sve učinjeno kroz 25 godina. Duboko potresena, sa suzama u očima zahvalila se i dala kratak osvrt na svoj rad, a i rad drugih te ukratko ispričala kako je došlo do tog povijesnog datuma za nas Ukrajinke grada Zagreba.

To je bila prigoda i zamolila sam gđu Marusju Jurista za poseban razgovor jer tih 25 godina rada treba ostati zapisano u povijesti kršćanskog života nas Ukrajinaca pri grkokatoličkoj Župi sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu.

U podužem razgovoru i sjećanjima na minula vremena zapisala sam:

"I prije Domovinskog rata 1991. g. bilo je želja i razmišljanja o sv. liturgiji na ukrajinskom jeziku. Pokojni Vladimir Nota i Vladimir Krajcar i drugi željeli su, ali premali broj ukrajinskih obitelji i neki drugi čimbenici nisu bili na našoj strani.

U teškim ratnim zbivanjima u Hrvatskoj i Bosni 1991./1992. godine mnoge ukrajinske obitelji bile su prisiljene napustiti svoje domove i potražiti novi život u drugim zemljama/državama, a jedan dio ostao je u Zagrebu. Tako se povećao broj vjernika Ukrajinaca pri našoj župi, a time i potreba služenja sv. liturgije na materinjem jeziku, kao što je to svugdje u dijasporama u Europi i svijetu. Ukra-jinske župe u Bosni imale su već ranije uveden ukrajinski jezik u bogoslužjenjima.

II. Vatikanskim koncilom (1962. - 1965. g.) nauk katoličke crkve preporuča uvođenje živog materinjeg jezika u bogoslužja.

Dobro je znano i poznato da su svećenstvo i crkve očuvali nacionalni identitet Ukrajinaca u svim zemljama i kontinentima gdje su doseljavali. To isto vrijedi i za veliku hrvatsku dijasporu.

Pri našoj župi, nas nekoliko aktivnih Ukrajinaca odlučilo je poraditi na ostvarenju naših duhovnih potreba. Inicijativni odbor u sastavu: Emilijan Graljuk (1944. - 1994.), Marusja Jurista, Romko Biljak, Boris Graljuk, Josip Šagadin i Aleksa Pavlešen započeo je s radom u zimi 1992./1993. g. Kao prvo, bilo je potrebno popisati sve ukrajinske obitelji na području grada Zagreba. Svojim potpi-sima obitelji su se obvezale prisustvovati svetim liturgijama. To je bio jedan od uvjeta za uvođenje sv. liturgije na ukrajinskom jeziku.

Emilijanu Graljuku (1944. - 1994.), tom tihom i požrtvovnom Ukrajin-cu velikog srca, hvala za sve što je učinio kratko živeti i radeći u našoj sredini. Bože podari njegovoj duši prebivalište u Tvojjoj vječnoj ljubavi! Nas dvoje smo se prihvatili posla popisiva-nja Ukrajinaca i odlazili smo u njihove nove domove.

Za mene je to bilo posebno bolno jer sam znala njihove patnje i potrebe i to mi je ostalo zauvijek u sjećanjima. Te godine 1992./1993. bila je prilično jaka zima sa puno snijega. Znala sam da je Omeljan (tako smo ga zvali) bolestan, što nije ničim pokazivao, a bio je uporan, kao i ja, na našem zadatku.

Nadopunjavali smo se u radu i posebno sam cijenila njegovo mišljenje. Dobro sam znala za njegov doprinos radu pri ukrajin-skoj župi u Prnjavoru, gdje je s obitelji živio do doseljenja u Zagreb.

Ne mogu dovoljno napisati o podršci o. Petra Repčena (1948. - 2018. g.), tadašnjem ekonomu i duhovniku sjemeništa, našem radu a i ljubavi kroz godine služenja sv. liturgije i propovijedanja.

Ukrajinske obitelji dale su dobrovoljno svoje potpise i zamolba je 29. travnja 1993. godine upućena našem župniku, prečasnom Nikoli Kekiću, sadašnjem Vladiki, kojemu se sada posebno zahvaljujem

u ime svih ukrajinskih vjernika grada Zagreba na razumijevanju za naše duhovne potrebe. Kada se razbolio o. Petar Repčen, naš vladika često ga je zamjenjivao služeći sv. liturgiju i propovijedajući na ukrajinskom jeziku. Ocu Ivanu Hrenešinu, župniku župe u Stenjevcu – Zagreb, koji je bezbroj puta bio na zamjeni o. Petra Repčena posebna hvala. Hvala i na izrazito nadahnutim propovijedima o. Zinoviju Šagadinu (1932. - 1999. g.) koji je morao 1997. g. napustiti svoju župu u Banja Luci. Unio je svojim glasom i propovijedima posebnu uzvišenost u slavlju liturgije. Napustio nas je već krajem 1999. g. otišavši u radost i vječni život našem Bogu stvoritelju. Hvala mu!

Otac Vitalij Lotcky, vasilijanac iz Ukrajine, duhovnik naših ukrajinskih bogoslova koji su studirali teologiju kod Isusovaca na Jordanovcu, bio je s nama tih ratnih godina, skroman i tih. Sada je već treću godinu prisutan o. Taras Barščevski koji svojim bogoslužjem i propovijedima daje poseban pečat našem vjerskom životu.

Sadašnji župnik o. Danijel Hranilović već je veoma dobro svladao ukrajinski jezik i po želji nas Ukrajinaca služi tihe sv. liturgije na ukrajinskom pa i krštenja, sahrane, panahede i druga bogoslužja.

Drugi uvjet za uvođenje sv. liturgije na ukrajinskom jeziku bio je, kada je tadašnji župnik prečasni Nikola Kekić dao dozvolu i odredio datum, da naučimo pjevati, jer je naša liturgija određena da bude pjevana i to nedjeljom u 10.30 sati (na početku druga, a poslije prva nedjelja u mjesecu).

Otac Petar Repčen nabavio je liturgijske knjige na ukrajinskom jeziku, a vodstvo kao đak (predvodnik pjevanja) preuzeo je Aleksa Pavlešin.

Napjev je bio „halicki“, kakvog su naši preci donijeli iz Haličine – zapadni dio Ukrajine iz kojega su doselili prije i više od 100 godina i sačuvali ga i dan danas. Svi vjernici u crkvi su pjevali. Poslije Alekse Pavlešina preuzele smo vodstvo pjevanja Sonja Pavlešen i ja. Sve na slavu Božju! 10. rujna 2004. godine predvođenje pjevanja je preuzeo Zdenko Kanjuga sve do 2016. g. kada je s obitelji, u potrazi za boljim životom otišao u Irsku.

2016./2017. g. pjevanje bogoslužja preuzimaju Josip i Tatjana Šagadin, a tako je i danas.

Nas Ukrajinaca u Zagrebu ima u svim dijelovima grada. Predložila sam tada 1993. g. (a to čine i druge ukrajinske dijaspor) da poslije svete liturgije imamo u župnoj dvorani druženje uz kavu, sok i kolače, a mi žene „hospodenji“ vodimo brigu o tome, što je naš župnik radosno prihvatio i odobrio. Tih deset nedjelja kroz godinu, dobrovoljno i po dogovorenom rasporedu donosimo kolače pa ugodno razgovaramo, jer je to prilika za susret.

U crkvi i župnoj dvorani obilježili smo i proslavili zlatne jubileje - 50 godina braka (Šramovi i Zahorodni), 50. godišnjicu svećenstva o. Aleksandra Biljka 14. 4. 1996. g. i o. Feliksa Bilenjkog 1998. g., 25 godina svećenstva 5. 11. 1995. prečasnog Nikole Kekića, našeg župnika, a tom prigodom je Boris Graljuk pročitao zahvalno pismo i čestitao u ime svih nas Ukrajinaca; ovdje slavimo krštenja, vjenčanja, a sastajemo se i u tužnim prigodama.

Želim istaći našu ukrajinsku koljadu prigodom božićnih blagdana koju mlađi naraštaji organiziraju uz instrumentalnu izvedbu (Zdenko Kanjuga, Goran Nidogon, Dario Šagadin, Emil Bobrek).

Zahvalna sam svim ženama koje su me podržavale svih ovih 25 godina svojim radom. Mnogih od njih danas nema među nama, jer ovo druženje predvode Ukrajinke pri grkokatoličkoj Župi sv.

gđa Marusja Jurista

Ćirila i Metoda u Zagrebu. Podugi bi bio tekst imena i to ostavljam za knjigu u kojoj želim pobliže opisati bogati život i rad naše male ukrajinske zajednice.

Svu moju ljubav prema ukrajinskom narodu i tradiciji življenja vjere i običaja usadili su duboko u mene, kao i u mojoj braći i sestrama (bilo nas je devetero djece) naši dragi roditelji, svećenik o. Mihajlo Jurista (1897. - 1982. g.) i Marija rođ. Bindas (1903. - 1980. g.).

Sve sam radila s velikom ljubavi prema našoj crkvi, obredu i mom ukrajinskom narodu!

Bogu hvala, Ukrajincima hvala, svim svećenicima hvala, a posebno ocu Petru Repčenu za podršku u mom radu kroz ovih 25 godina.” ◀

Razgovor vodila Irena Nagy

Božanska liturgija sv. Ivana Zlatoustog u župi i svetištu Gospe Brze Pomoći u Slavonskom Brodu

Svakog „osmog“ u mjesecu brojni vjernici hodočaste u svetište Gospe Brze Pomoći u Slavonskom Brodu. Tako je bilo i u četvrtak, 8. kolovoza ove godine kada je veliki broj hodočasnika došao u svetište kako bi iskazali Gospi svoje zahvale i molitvene nakane za sebe i svoje najbliže. Toga dana slavljeno je pet misnih slavlja na vanjskom oltaru u Gospinom dvorištu a središnje hodočasničko slavlje u 10,30 je bila Božanska liturgija svetog Ivana Zlatoustog (po istočnom grkokatoličkom obredu) koju je predvodio apostolski upravitelj Križevačke eparhije mons. Milan Stipić. Suslavili su župnik brodske grkokatoličke župe Uzvišenja svetog Križa o. Aleksandar Hmilj i župnik župe Rođenja presvete Bogorodice u Kaniži o. Nikola Stupjak te ostali svećenici Križevačke eparhije i nekoliko svećenika Slavonskobrodske dekanata koji imaju ovlasti biritualizma. Božanstvena liturgija je slavljena u znaku duhovne pripreve za svetkovinu Uznesenja Marijina te u zajed-

ništvu vjernika-hodočasnika rimokatolika i grkokatolika. Svetoj liturgiji je prethodilo pjevanje Akatista presvetoj Bogorodici na hrvatskom jeziku a uveličale su je svojim pjevanjem sestre Bazilijanke i zbor grkokatoličke župe Uzvišenja svetog Križa iz Slavnskog Broda. U prigodnoj homiliji mons. Stipić je ukazao kako je Marija Bogorodica važna u Crkvi upravo zbog kreposti koje je krase, jer je bila puna milosti, jednostavna, ponizna, skromna i strpljiva na što smo i mi kršćani pozvani kako bi svojim životom i djelima oplemenili ovaj svijet donoseći mu nadu i optimizam. Iskazao je svoju radost na očito vidljivo zajedništvo kako svećenika tako i vjernika grkokatolika i rimokatolika. Naglasio je da su grkokatolici u ovim krajevima prisutni više od jednog stoljeća i integralni su dio Katoličke Crkve i društva općenito te da naše zajedničko slavljenje svete liturgije pokazuje kolika je ljepota Katoličke crkve i koliko je bogatstvo našeg zajedništva. Može

se govoriti o različitim obredima u našoj crkvi ali je ipak najljepše to osobno doživjeti kroz liturgiju. Pjevanje i molitva dokaz su zajedništva naših (grkokatoličkih) i rimokatoličkih svećenika te naše tradicije. Na kraju svoje homilije, mons. Stipić je zaključio da je Božanska liturgija svetog Ivana Zlatoustog (po istočnom grkokatoličkom obredu) obogaćivanje za sve vjernike i grad Slavonski Brod. Domaći župnik Ivan Lenić, u znaku zajedništva, svu milostinju-le-mojzinu prikupljenu na misi namijenio je za pomoć gradnje župnog doma grkokatoličke župe Uzvišenja sv. Križa u Slavonskom Brodu. Slavljenje liturgije svetog Ivana Zlatoustog (po istočnom grkokatoličkom obredu) završeno je procesijom od pastoralnog centra do Male crkve gdje se zajedno molila posvetna molitva Gospi pred župnom crkvom. ◀

Nikola Zastrižni

Пасторально-місійний семінар УГКЦ у Боснії: обнова столітніх зв'язків

15-18 липня 2019 року у Вікаріаті Крижевецької єпархії у БіГ відбувся II сесія духовно-формаційного семінару Пасторально-місійного відділу Української Греко-католицької Церкви. Щороку такі семінари для священників, монашества і пасторальних працівників проводяться в різних куточках світу, де мешкають українці. Цьогорічний семінар під назвою «Збереження християнської ідентичності та її роль в інтеграційному процесі як запобіжник асиміляції» поєднав лекції про історію та сучасність УГКЦ, а також презентацію життя вікаріату. Серед тридцяти учасників – священники із Сербії, Молдови, Казахстану, Естонії, сестри служебниці та василіянки, духовенство Крижевецької єпархії на чолі з апостольським адміністратором монс. Міланом Стіпічем та Київської архієпархії УГКЦ з владиною Йосифом Мілянком.

Понад сто років українці у Боснії поєднані з Україною. За статистикою, у БіГ проживає понад три тисячі греко-католиків. Їхні предки оселилися на цих просторах наприкінці 19 – на початку 20 століття, емігрувавши з Галичини, яка в той час була під владою Австро-Угорщини. Для духовної опіки над вірними невдовзі сюди прибули і греко-католицькі священники. Зокрема, митрополит Андрей Шептицький відвідав Боснію

тричі. У церкві Христа Царя у Баня Луці донині зберігається антимінс, підписаний рукою митрополита 1913. У семінарі у Боснії став нагодою для обнови столітнього зв'язку українців з їхньою Батьківщиною і Церквою.

Зокрема, 18 липня 2019 року у парафії Христа Царя у Баня Луці (БіГ) владики УГКЦ Йосиф Мілян разом з апостольським адміністратором Крижевецької єпархії монс. Міланом Стіпічем благословили кам'яний хрест як знак пам'яті і подяки Богові за дар українських блаженних Климентія Шептицького і Леоніда Федорова, які розпочали своє монаше життя у Каменіці біля Баня Луки.

Слід згадати, що митрополит Андрей Шептицький наприкінці 19 століття у рамках обнови українського монашества заснував спільноту монахів-студитів, яка жила за правилом св. Теодора Студита (8 ст.). Після Сквилова (Україна) другим за чергою студитський монастир був заснований у Каменіці 1908 року під час візиту митрополита Андрея. Протягом 1912-1914 років у Каменіці проходили монашій новіціат рідний брат митрополита Шептицького Климентій і Леонтій Федоров. Климентій (Казимир) Шептицький – граф, доктор права, депутат Віденського парламенту, вступив 1911 року до бенедиктинського монастиря, а 1912 року

продовжив новіціат як студит у Каменіці. Згодом був архимандритом студитів в Україні. 1947 року ув'язнений комуністичною владою. Загинув 1951 року у відомій російській в'язниці для особливо небезпечних злочинців – Владівірській централ. Леонтій (Леонід) Федоров, здобувши ґрунтовну богословську освіту у Петербурзі, Римі, Фрайбурзі, вступив до монастиря студитів у Боснії. 1917 року митрополит Шептицький іменував його екзархом Російської греко-католицької церкви. Ув'язнений 1923 року, Федоров помер на заслання 1935 року.

Студитський монастир у Каменіці влада ліквідувала 1922 року. Символічно, що через сто років студити з України відвідали місце, де їхні духовні отці розпочали свій шлях до святості. Також учасники семінару відвідали парафію Пресвятої Євхаристії у Козарці (біля Прієдора), де протягом 1912-1913 років був парохом блаженний о. Омелян Ковч, який загинув у концтаборі Майданек 1944 року та сьогодні є покровителем душпастирів УГКЦ. Святіший Отець Іван Павло II під час свого візиту до України 27 червня 2001 року у Львові проголосив Климентія Шептицького, Леоніда Федорова та Омеляна Ковча блаженними.

Блаженні мученики вклали частку свого серця у боснійську землю, тут пережили глибокий досвід Бога. У «Листах з Каменіці» до митрополита Шептицького Леонід Федоров пише: «Тут не треба думати про Церкву, бо ж навколо розстилається небо, «Престол Всевишнього», і земля, «підніжжя ніг Його», співає Йому вічну славу в своєму пишному літньому убранстві: «Разботіють красная пустині, і радістю холми препояшутся». А боснійські пагорби дійсно нагадують своєю красою ті пагорби, які раділи і скакали, «яко овни», перед лицем Всевишнього» (Лист 1, 11.06.1912). Нехай же за молитвами цих святих зв'язок боснійських українців з Україною ніколи не переривається, але міцніє і приносить щедри плоди для Церкви і світу. ◀

Пресс-служба Вікаріату
Крижевецької єпархії у БіГ

На ovogodišnjoj petnaestoj po redu Ljetnoj školi ikonopisa u Ljivu (Lavovu) u organizaciji Ukrajinskog katoličkog univerziteta sudjelovala je i članica Ukrajinskog kulturno-prosvjetnog društva „Ukrajina“ i župe Uzvišenja svetog Križa iz Slavenskog Broda Mira Turković.

Petnaesta Ljetna škola ikonopisa u ukrajinskom gradu Ljvivu

Kako kažu dobri poznavatelji: „Ikonopis je duhovna praksa, to je dijalog sa Stvoriteljem, to je preispitivanje sebe, to je potraga za istinom, to je duhovno umjetnička terapija, to je ponekad samo tiho razmatranje vjekovnog pogleda kroz čestice drveta, zemlje, slojeva boje i filma laka.“

Ovaj tečaj-škola bio je otvoren za sve koji su zainteresirani za pisanje ikona ili umjetničko obrazovanje a posebno je prikladan za ljude iz drugih gradova i zemalja u kojima živi ukrajinska dijaspora (u svijetu preko dvadeset milijuna). Višemilijunski broj Ukrajinaca iselio je iz Ukrajine nakon osamostaljivanja 1991. godine te njihov ukupan službeni broj u drugim državama danas nije poznat.

Program je uključivao teorijsku nastavu iz

teološke ikone (30 sati), praktičnu nastavu iz ikonopisa (90 sati), zajedničku molitvu (svakodnevna liturgija, molitve prije pisanja ikona), izlete u muzejske zbirke ikona i edukativni izlet. Sudionicima je bio osiguran sav materijal za slikanje ikona.

Nakon mature svaki polaznik dobio je certifikat, kao i važan podsetnik – samostalno ručno napisanu ikonu koju je autorica Mira Turković poklonila župi Uzvišenja svetog Križa u Slavenskom Brodu na prigodnom programu nakon bogoslužjenja nedjeljne svete liturgije 4. kolovoza 2019. godine. Prigodnim riječima, u ime župljana, na daru se zahvalio župnik o. Aleksandar Hmilj i poželio autorici da nastavi i dalje na usavršavanju pisanja ikona i u svom duhovnom životu.

Nikola Zastrižni

Hodočašće Križevačke eparhije u Svetu zemlju od 14. – 21. svibnja 2019. g. organizirao vladika križevački mons. Nikola Kekić

Hodočašće zahvale u Svetu zemlju

Hodočastiti u Svetu zemlju u ovim mojim poodmaklim godinama bio je poseban događaj i doživljaj mog života, duše i tijela, radost življenja moje vjere. Napisala bih slobodno i za sve nas hodočasnike. Svetu zemlju posjetiti i hodati Isusovim stopama od Nazareta (mjesto navještenja Blaženoj Djevici Mariji da će roditi Isusa), Betlehem (mjesto Isusovog rođenja), Jeruzalem (mjesto muke, smrti i uskrsnuća), te još druga mnogobrojna mjesta Isusovog propovijedanja evanđelja i činjenja čuda u okolici Galilejskog jezera, gora Tabor – preobraženje Isusovo, Brdo Blaženstva, Kafarnaum, Tabgha, Galilejska Kana itd. To je povijest kršćanstva. To je povijest otkupljenja i spasenja ljudskog roda. To je uzvišenost duhovnog stanja kojega ne znam opisati riječima. Milost Božja dotakla je moju dušu i tijelo.

Grupa hodočasnika bili su grkokatolici i rimokatolici, od kojih je bilo nas 7 Ukrajinaca i 2 Rusina. Vođa puta i razgledavanja Svete zemlje bio je prof. dr. Božo Lujić, profesor Starog zavjeta na Katoličko-bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, izuzetna osoba i poznavatelj Svete zemlje. Ističem posebno njegove propovijedi vezane uz pojedina sveta mjesta i pojedinih osoba iz Svetoga pisma, sa stajališta ljudskog i božanskog.

Posebno su me dirnula razmišljanja o. B. Lujića na Maslinskoj gori u vrtu maslina, o smislu ljudske patnje i smrti. Isus je Bog i čovjek. Propovijed na brdu Blaženstva i tumačenje značaja i poruka 8 izgovorenih blaženstava koje je izgovorio Isus, bio je vrhunac za moj kršćanski život. Siromašni su oni kojima nedostaje blago, a to je Duh Božji!

Da bismo živjeli mirno u duši i tijelu trebamo Duh Božji. Trebamo se moliti! Svakodnevnom molitvom Bog je prisutan u

našem životu! Trebamo tišinu za razmišljanje. Molitva uzdiže dušu, kroz molitvu osjećamo blizinu Boga i njegove milosti.

Nastojala sam hodati sama, ne upuštajući se u razgovore, razmišljajući o izgovorenim riječima voditelja o. B. Lujića. Molila sam sa krunicom u ruci i molitvom majci Božjoj, sa dubokom zahvalnošću Bogu za moj život, moje životne puteve, za moje najbliže, moje prijatelje i dobročinitelje, za narod iz kojeg potječem (ukrajinski), sa kojim živim (hrvatski), a iznad svega za dar vjere i crkvu kojoj pripadam.

Uzvišene su bile sv. liturgije sa prigodnim propovijedima u crkvama na različitim mjestima. Imali smo dvije liturgije u grkokatoličkim crkvama u Jeruzalemu i Nazaretu tako da su svećenici vladika Nikola Kekić, o. Mihajlo Simunović i o. Božo Lujić (župnik crkve mjesta, bio je uvijek za oltarom) služili sv. liturgiju na hrvatskom, a mi članovi zbora i hodočasnici pjevali na crkveno-slavenskom.

Posebna sveta liturgija bila je u grkokatoličkoj crkvi u Nazaretu. Dijelove sv. liturgije pjevali smo mi na crkveno-slavenskom, a dio domaćih kršćana na arapskom jeziku. Sjajni glasovi i pjevanje, da bi na kraju zajedno zapjevali na grčkom jeziku „Hristos anesti ek nekron“ (Hristos uskrese) jer je još uvijek bilo uskršno vrijeme.

Po svršetku sv. liturgije mala zajednica nazaretskih kršćana u atriju dvorišta crkve počastila nas je istočnjačkim slasticama, kavom i bocom hladne vode.

Sjajan i uvijek dobro raspoložen dirigent Križevačkog katedralnog zbora Ozren Bogdanović posebno se brinuo da na svakom svetom mjestu zapjevamo na hrvatskom ili crkveno-slavenskom jeziku prigodnu svetu pjesmu.

Obnova krsnog zavjeta na rijeci Jordan Qaser Yehua bio je poseban doživljaj za svakog hodočasnika. Obred je obavio naš vladika Nikola Kekić.

Mrtvo more (400 m ispod razine mora) treba se doživjeti. Na moru se pluta – ne može se plivati. Razlog je visoka slanoća vode (mora) u kome nema nikakvog životinjskog i biljnog svijeta. Dno mora su krupni grumeni soli, a ne pijesak ili kamenje.

Kako izgleda sveta zemlja (Izrael –

Palestina)? To je pustinja koju su Židovi marljivim radom, visokom tehnologijom i navodnjavanjem „kap po kap“ pretvorili u raj zemaljski. Plantaže datulja, banana, naranči, limuna, nara (šipka), avokada, vinove loze, a i svih vrsta povrća za prehranu uzgajaju u izobilju. Izrael ne uvozi voće i povrće. Čula sam komentare hodočasnika iz Slavonije „Naša plodna Slavonija je neobrađena i na njoj raste korov.“

Gradovi, ulice i trgovi su posebno čisti, puni cvjetnih nasada, mediteranskih grmova, ružmarina, lavande, bugenvilija (svih boja i nijansi) i grmova sa raznim malim cvjetovima ružičaste, plave i bijele boje. U svim dijelovima zemlje raste pored puteva pitomi ružičasti sljez kojeg nazivaju Jeruzalemska ruža.

U Jeruzalemu je dozvoljena gradnja samo od kamena kao i kroz cijelu povijest grada.

Jerihon – najstariji grad na svijetu (cca 7 tisuća godina) priča je za sebe i poseban doživljaj.

U svim gradovima i mjestima možete popiti malu čašu soka naranče, grejpa ili limuna (2US\$) koji istisnu posebnim aparatom pred vama, a šteta što nije sezona nara (šipak) koji je u jesensko vrijeme posebnog okusa i boje. U Galilejskoj Kani (prvo Isusovo čudo na svadbi – pretvorba vode u vino) obnovila su svoje vjenčane zavjete četiri bračna para o. Mihajlo i Helena Simunović, Mihajlo i Sanja Semenjuk, Darko i Marija Hekl i još jedan mladi bračni par, koji je bio na bračnom putovanju, a blagoslov je dao naš vladika Kekić.

Po svečanosti izlaska iz crkve, na malom trgu mladenci su otplesali svoj prvi ples, a sveopćem veselju pridružili smo se i mi hodočasnici pjesmom i plesom. Naš vladika Kekić bio je posebno raspoložen te je zapjevao svojim lijepim glasom „Marjane, Marjane ča barjak ne viješ“ (tu je bila i velika hrvatska zastava), a potom, svi zajedno, „Lijepa li si“. Bili smo puni Božjeg blagoslova i radosti.

Smještaj u hotelima (Jeruzalemu i Nazaretu) bio je vrhunski, čistoća, klima uređaj i posebno ljubazno osoblje. Hrane je bilo u izobilju, s okusima začinskog bilja Mediterana i maslinovog ulja, kako za doručak

tako i za ručak i večeru. Sve je bilo samo-posluživanje.

Tragična je povijest židovskog naroda kroz dvije tisuće godina progonstva. Na svakom mjestu vidi se da židovski narod voli svoju zemlju, Obećanu zemlju i danu od Boga. Prisilno raseljeni već od rimskog doba, i kasnije, u drugim zemljama kroz povijest (Francuska, Italija, Španjolska itd.), ma gdje živjeli održavali su svoju čvrstu vjeru i tradiciju.

Židovski narod nema problema sa natalitetom. Na ulicama vidite kako ponosno i smireno majka vodi svoju djecu u vrtiće i škole i to ne jedno dijete, već i po četvero.

Hodočasnici su posebno cijenjeni i uvažavani. Putuje se iz teritorija u teritorij Izraela i Palestine. Na granicama su kontrole, ali hodočasnički autobus se ne zaustavlja.

U Svetu zemlju dolaze vjernici svih triju monoteističkih vjera (kršćani, židovi

i muslimani) koji žive po cijelom svijetu. Jeruzalem je Sveti grad za sve te vjernike.

Ne sumnjam u vrijednost i ljepotu ljudskog života. Puninu životu daje nam naša vjera, naš Bog koji je neizmjereno i beskrajno milosrdan i milostiv. Život čovjeka nije ono što ima (posjeduje) već ono što je duhom. ◀

Marusja Jurista, hodočasnica iz Zagreba
tekst pripremila i uredila: *Irena Nagy*

Zajedničko liturgijsko slavlje u Bukovlju

U nedjelju, 25. kolovoza 2019. godine u crkvi Pokrova presvete Bogorodice u Bukovlju, najstarijoj grkokatoličkoj crkvi u Hrvatskoj, ujedno i filijali župe Uzvišenja svetog Križa Slavonski Brod, o. Aleksandar Hmilj je služio nedjeljnu liturgiju kojoj su pored domaćih grkokatolika-Ukrajincima i rimokatolika prisustvovali i vjernici-grkokatolici župe Uzvišenja svetog Križa iz Slavanskog Broda. Liturgija je služena i pjevana na hrvatskom i ukrajinskom jeziku što će biti praksa i ubuduće, sve dok se Brođani ne vrate u svoju crkvu.

Razlog zašto su Brođani prisustvovali

nedjeljnoj liturgiji u Bukovlju je početak radova na rušenju stare župne kuće (stara preko sto godina) kako bi se izgradio novi župni stan i pastoralni centar, tako da je prilaz postojećoj crkvi onemogućen.

U dogovoru o. Aleksandara i župljana odlučeno je da se bogoslužjenja umjesto u crkvi u Slavanskom Brodu do daljnega održavaju u crkvi u Bukovlju.

Župljani su se već organizirali za prijevoz do Bukovlja, kako bi svi vjernici mogli prisustvovati liturgiji barem nedjeljom i blagdanima.

Ovaj projekt veliki je događaj ne samo

za ovu našu veoma aktivnu župu već i za Križevačku eparhiju koja će, pored vjernika, dobrotvora i društvene zajednice velikim dijelom i financirati cijeli projekt. Izgradnjom župnog stana i multifunkcionalne dvorane, svi preduvjeti za još aktivniji rad i okupljanje će biti ispunjeni, a sam objekt će biti dar i zalag za buduće generacije kako bi se sačuvali vjernici, grkokatolici-Ukrajinci na ovim našim slavanskim prostorima još mnogo godina, svjedočeći različitost u zajedništvu svete Katoličke crkve.

Nikola Zastrižni

Postojeća kuća u Slavanskom Brodu

Crkveni odbor pred kućom koju su počeli rušiti

Početak rušenja stare kuće u Slavanskom Brodu

Proslava blagdana Velike Gospe u Gornjim Andrijevcima

U četvrtak, 15. kolovoza, na blagdan Uznesenja presvete Bogorodice na nebo - Veliku Gospu a ujedno i crkveni god grkokatoličke župe u Gornjim Andrijevcima, svečanu svetu liturgiju uz prisustvo velikog broja vjernika oba obreda, grkokatolika i rimokatolika, predvodio je apostolski administrator Križevačke eparhije mons. Milan Stipić u zajedništvu s grkokatoličkim svećenicima Slavonsko-srijemskog vikarijata Križevačke eparhije, predstavnikom Bosansko-hercegovačkog vikarijata i drugim svećenicima rimokatolicima Slavonskog dekanata koji imaju ovlast biritualizma. Mons. Milan Stipić služio je i Večernju uoči blagdana. U svojoj homiliji istaknuo je kako je ova župa u Gornjim Andrijevcima izraziti primjer kako vjernici oba obreda rimokatolici Hrvati i grkokatolici Ukrajinci zajedno slave Boga, zajedno uređuju crkvu, pjevaju za vrijeme liturgije i tako dokazuju da ljudi mogu veoma lijepo i sretno živjeti u zajedništvu i međusobnom uvažavanju neovisno o nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti. Istaknuo je i veoma dobru suradnju grkokatoličke župe i Općine Sibinj i preporučio da vjernici nastave s tako dobrom međusobnom suradnjom na slavu Božju i dobrobit cijele zajednice. Na kraju svečane svete liturgije uslijedilo je „merovanje“.

Treba istaknuti da je prema katoličkoj teologiji, Kristova majka Marija uznesena dušom i tijelom na nebo. Nauk o Marijinu uznesenju na nebo proglasio je papa Pio XII. 1. studenog 1950. Službenom proglašenju prethodila je duga tradicija, stara kao i samo kršćanstvo. Na blagdan Velike Gospe mnoštvo vjernika hodočasti u mnogobrojna marijanska svetišta, a svetkovina se slavi u velikom broju država, ponajviše u Europi i Južnoj Americi. Velika Gospa je blagdan kada se katolički vjernici prisjećaju dogme svoje vjere: da je Blažena Djevica Marija dušom i tijelom po završetku svoga zemaljskog života uznesena u slavu neba u društvo sa svojim uskrnulim sinom Isusom. To je, kako vjeruju katolici, završnica njezina predanoga života Bogu, vrhunac i cilj kojem je okrenuta svaka ljudska egzistencija. Vjernici Veliku Gospu najprije prepoznaju u poniznoj službenici koja je prihvatila Božji izazov i svoj je život uskladila s Božjom riječju: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!“

Nakon misnog slavlja uslijedio je svečani ručak u Mjesnom domu koji su za sve vjernike župe i njihove

goste priredili mještani Gornjih Andrijevac. Uz domaćeg župnika o. Aleksandra Hmilja, sve nazočne pozdravio je načelnik Općine Sibinj Josip Pavić čestitavši svim župljanima crkveni god i zaželjevši novom apostolskom administratoru Križevačke eparhije mons. Milanu Stipiću srdačnu dobrodošlicu u općinu Sibinj i mnogo uspjeha u daljnjem služenju i vođenju Križevačke eparhije na mjestu apostolskog administratora. Mons. Milan Stipić je zahvalio na dobrim željama i ponovno naglasio da mještani sela trebaju nastaviti zajedničkim radom i međusobnim uvažavanjem. Načelnik općine i apostolski administrator su zatim izmijenili darove a načelnika je darovao i domaći župnik o. Aleksandar Hmilj.

Prethodne godine a i tijekom ove, općina Sibinj i župa Gornji Andrijevci su veoma dobro surađivali na realizaciji mnogih projekata od kojih, u prošloj godini, treba istaknuti obnovu crkvenog pribora, obnovu sakristije, postavljanje oltarske pregrade sa slikama i obnovu kipova i slika a ove godine je postavljena kovana ograda ispred crkve. Treba istaći da je cjelokupni trošak financirala Općina Sibinj. Načelnik je još obećao da će crkva ove godine biti priključena na električnu mrežu.

Nakon ovako dobrih vijesti svi nazočni su blagovali veoma ukusni objed te su uz ugodni razgovor, ples i pjesmu završili slavljenje crkvenog goda župe Uznesenja Bogorodice na nebo - Velike Gospe u Gornjim Andrijevcima. ◀

Nikola Zastrižni

U Novo Subockoj održana VIII. izložba starodobnih strojeva i tradicionalna vršidba žita

Ukrajinski ples predstavili plesači KPD Ukrajinaca iz Lipovljana

Već tradicionalno, OPG Vjere Ožoge iz Nove Subocke i OTK „Lanz-buldog“ Novska, organizirali su i ove godine, osmu po redu, izložbu starodobnih strojeva i tradicionalnu vršidbu žita u Novoj Subockoj 6. srpnja.

Izložba je počela defileom oldtimer vozila i strojeva u 11,30 sati, da bi u 15,00 bilo zvanično otvorenje izložbe starodobnih strojeva i prikaz vršidbe žita na stari način. U 18,00 sati upriličen je kulturno-umjetnički program različitih društava, među kojima je nastupila i plesna skupina KPD Ukrajinaca „Karpati“ iz Lipovljana prikazom ukrajinskih plesova, te u velikoj mjeri razdragala prisutne posjetioce ove manifestacije. ◀

Ivan Semenjuk

U Devetini održan međunarodni festival ukrajinskog umjetničkog stvaralaštva „Červona kalyna“

Centralno obilježavanje kulturnog stvaralaštva Ukrajinaca u BiH organizira UKPD „Taras Ševčenko“ iz Banja Luke svake godine u Devetini.

Devetina je izabrana za održavanje ove manifestacije iz razloga što ovo mjesto predstavlja simbol doseljavanja Ukrajinaca u sjevernu Bosnu prije 120 godina. Devetina, kao i veći dio manjih mjesta danas se nalazi gotovo pred svojim nestankom zbog raseljavanja mlađih naraštaja jer su uvjeti življenja veoma teški i u okolici nema mogućnosti zapošljavanja.

Tradicionalna manifestacija pod nazivom „Červona kalyna“ je održana u suradnji sa grkokatoličkom crkvom Uspenja

presvete Bogorodice iz Devetine na platou ispred crkve, neposredno nakon odslužene svete mise.

Učešće na festivalu ukrajinskog umjetničkog stvaralaštva osim domaćina UKPD „Taras Ševčenko“ iz Banja Luke, uzeli su Ukrajinsko društvo „Kozak“ iz Prijedora i ukrajinski pjevački sastav „Verhovyna“ iz Gradiške. Iz Hrvatske, ukrajinsku kulturu predstavili su solo pjevačica Irena Semenjuk iz Slavenskog Broda i pjevačka skupina Kulturno-prosvjetnog društva Ukrajinaca „Karpati“ iz Lipovljana. Članovi „Karpata“ na oduševljenje publike otpjevali su tri ukrajinske narodne pjesme. ◀

Ivan Semenjuk

Članovi UKPD „Taras Ševčenko“ iz Kaniže kontinuirano predstavljaju ukrajinsku kulturu

Kako su ljetni praznici u tijeku, većina članova Ukrajinskog kulturno-prosvjetnog društva „Taras Ševčenko“ iz Kaniže odlaze na godišnji odmor, stoga je malo teže održavati probe i organizirati odlaske na nastupe. Voditelji sekcija ipak uspijevaju skupiti nekoliko parova i odazvati se na još koji nastup.

Tako su 9. srpnja 2019. srednja plesna i pjevačka sekcija gostovala u Rudama na 34. danima rudarske grebljice u Samoboru, gdje su pred nekoliko stotina gledatelja pokazali nešto što u tom kraju još nisu vidjeli. Svi su bili oduševljeni i nagradili članove UKPD „Taras Ševčenko“ ogromnim aplau-

zom. Pjevačka sekcija predstavila se novom pjesmom koju je uvežbala članica pjevačke sekcije Manda Čepko.

Nekoliko djece iz Društva bilo je u Ljetnoj školi Ukrajinskog jezika i kulture.

18. kolovoza Društvo je sudjelovalo na 14. smotri folkloru „Slavonijo dok ti ime traje“ u Starom Topolju gdje su predstavili dva ukrajinska plesa. Nastup UKPD „Taras Ševčenko“ bio je najbolji od 16 društava koja su nastupila na smotri.

Program manifestacije bio je popraćen sa dva medija: Šokačkim portalom i Etno portalom. ◀

Mirjana Has

Хорватія Дмитра Павличка

У Києві опубліковано книгу Про Дмитра Павличка. Упорядник Дмитро Пилипчук вперше підготував видання, в якому всебічно представлено постать і творчість видатного поета, перекладача, літературознавця та публіциста Дмитра Васильовича Павличка. Книга охоплює понад тисячу сторінок має дві частини: «Дмитро Павличко в Україні» та «Дмитро Павличко за кордоном». Представлено 165 текстів 131 автора які висвітлюють постать Павличка як людину, митця у контексті світової літератури.

У широкому життєвому полі Дмитра Павличка присутня і Хорватія, що становить своєрідну закономірність на всіх рівнях – поетичному, географічному, інтелектуальному, політичному та інших. Це логічно, бо Хорватія і Україна пов'язані глибинними зв'язками, і людина, що тонко відчуває світ, вдивляючись в нього українським зором, не може не відчувати спорідненість. Дмитрові Павличку належать великі заслуги у втіленні цього відчуття. Серед інших і найзначніших є і те, що він стояв на чолі ініціативи визнання незалежності Хорватії незалежною Україною, йому належить книга перекладів хорватської поезії українською і багато інших добрих справ задля українсько-хорватської взаємності.

Дмитро Павличко, як галичанин, відчував цю пов'язаність, що не випадково, бо саме в його краях, як припускають, перебували літописні білі хорвати. Відвідавши пізніше Хорватію, він написав вірш Хорватія. У творі звучать думки поета, який осмислював розмаїття культури хорватів, переплетіння етнічних, антропологічних генотипів, які творили націю. Павличко відчув нелегку історію народу, що відстоював свою незалежність:

*До слов'янської деревини
Тут прищеплена римська віть.
Кожна скеля і простір долини,
Де співання гуде бджолине,
На основі кривавій стоїть.*

Першою країною-членом ООН, що визнала незалежність Республіки Хорватія, була Україна. Це відбулося 11 грудня 1991 р. Визнання Хорватії в парламенті України здійснилося завдяки українському патріотично спрямованому корпусові парламентарів, одним лідерів якого був Дмитро Павличко. Згадуючи пізніше ті події, він розповідав, що це було ледь не першим актом визнання незалежності іншої держави, ми ще не знали всієї процедури, але прагнули її здійснити. Рушійною силою було усвідомлення спорідненості історичної долі України і Хорватії, що стверджувалося у напруженій боротьбі.

Під час однієї із зустрічей з Дмитром Павличком я передав йому загребське видання Антології хорватської поезії зі словами: лише Ви мусите і зможете зробити український

переклад! Коли Дмитро Павличко був послом у Словаччині, він прибув до Загреба, де в 1996 році посольство України і хорватська громадськість презентували упорядковане мною двомовне видання книги Хорватія-Україна. Від Адриатики до Дніпра. Прибув, запрошений першим послом України в Республіці Хорватія Анатолієм Шостаком, як друг Хорватії і як соратник у діяльності культурної дипломатії. Посольство України в Хорватії проводило таку роботу. Мені, викладачеві хорватистики в Київському університеті, що ініціював громадянську дипломатію заснуванням товариства ХОРУС, Анатолій Шостак, готуючи відкриття українського посольства в Хорватії, першого на просторі колишньої Югославії, запропонував посаду першого секретаря. Як філолог-славіст, я прагнув долучити свої знання до дипломатичної діяльності, в результаті з подачі посольства було створено низку книг, першим з яких було упорядковане мною згадане двомовне видання. Приїзд Дмитра Павличка на презентацію був позначений не лише виступами перед хорватською громадськістю, публікаціями в пресі, але й ідеями. Він тоді привіз ідею необхідності поставити пам'ятник Івану Франку, який 1908 року лікувався на водах у хорватському містечку-курорті Липик. З часом, зусиллям кількох послів, у місті Липик, що неподалік від Загреба, ініціативу Дмитра Павличка було втілено – посольство України, у присутності голів парламентів двох країн, відкрило пам'ятник. Іван Франко перебував 1909 року в приадриатичному місті Ловран, що біля відомого курорту Опатія, де зберігся будинок перебування українського поета, який чекає на відзначення події меморіальною дошкою.

Серед результатів діяльності посольства України в Загребі була й ініціатива перетворення факультативного викладання української мови в Загребському університеті на фахове викладання, нарівні з іншими слов'янськими мовами. Було підготовлено дипломатичну ноту, направлену до Міністерства закордонних справ Хорватії. Відносини з хорватським МЗС були дружні, тож заперечень не було, тим більше, що спрацьовував фактор взаємності. З 1964 року викладання українського факультативу вели викладачі з українських університетів, які щороку прибували, зокрема, з Києва, Львова, Харкова, Одеси. Загребський університет був єдиним вищим закладом колишньої Югославії, де велося викладання української мови.

У Хорватії публікувалися збірники перекладів хорватської поезії. Зокрема, підготовлено антологічне видання української поезії, до якого увійшли і переклади поезій Дмитра Павличка, які здійснила відома славістка, академік Антица Менац, яка започаткувала свою перекладацьку діяльність перекладами Тараса Шевченка. Була це славіст, співавторка Хорватсько-українського словника (1981), авторка двомовного видання перекладів української лірики. Її антологію перекладів української поезії року 1998-го опублікувала Матица хорватська (Matica hrvatska) – авторитетна установа країни. Цілком логічно, що стояло питання, як представити хорватську поезію в українських перекладах. Це здійснив Дмитро Павличко.

Обіцянку зробити антологічне видання перекладів хорватської поезії, яку на початку проголошення української і хорватської незалежності дав Дмитро Павличко, виконано. 2008 року Видавництво Соломії Павличко у Києві опублікувало книгу Мала антологія хорватської поезії. Ідея світу. Переклав Дмитро Павличко. Упорядкування Дмитро Павличко, Євген Пашенко. Як зазначається в анотації, книга вперше презентує українському читачеві твори хорватських поетів у такому обсязі. Збірка включає вірші різних періодів історії Хорватії: від національного становлення епохи середньовіччя до кінця XX століття. Вступ Дмитра Павличка, названий словами з одного з перекладених творів Ідея світу,

Ген у лавах тих військових
Полк волинський став стіною;
Шаблі гострі в них при боці
І тримає кожен списа.
Київські полки в кольчугах
Плетених з міцного дроту;
У руках – щити і піки,
А за поясом сокири...
Глянь, немов огонь там іде
Сагайдачний перед ними:
Плащ червоний і зетманська
Шапка із червоним пір'ям!

Чорні вікна розбитої хати, –
Слід пригашеної війни –
Вдивляються в душу мені і не знаючи,
Може то предки – білі хорвати
Так серце проймають до глибини.
Мов дитячі, забуті вже снива,
Зблискує наді мною сива листва –
То Хорватія – тисячолітня олива,
Наскрізь пририта, але жива!

Євген Пащенко,
професор Загребського університету

Jevgenij Paščenko. Poema kao politički iskaz: Ivan Mažuranić i Taras Ševčenko //Komparativna povijest hrvatske književnosti. Zbornik radova XVII. Poema u hrvatskoj književnosti: problem kontinuiteta / Pavlović, Cvijeta i dr. (ur.). Split-Zagreb : Književni krug Split, 2015. Str. 93-107

Hlybivka

Groblje hrvatskih vojnika poginulih u Prvom svjetskom ratu nalazi se u ukrajinskom selu Hlybivka

Putujemo uz uljano žuta polja suncokreta i čvrsto zelena polja kukuruza. Sjene plavičastih planina razlivene su poput akvarela. Oblaci dobivaju dodatni ljubičasti potez nebeskog kista.

Galicija, Ukrajina, zemlja u kojoj gmazovi savijaju gnijezda o Krstovdanu, a žene nestaju kao mavke, riječne vile – zemlja u kojoj ljudi razgovaraju s Bogom i liječe se zemljom i vodom, kako nas upozorava suvremena ukrajinska književnica Marija Matios, Huculka, rođena u selu Rastokima.

Groblje hrvatskih vojnika poginulih u prvoj vojni nalazi se u selu Hlybivka (ukr. Глибівка), tridesetak kilometara udaljenom od Ivano-Frankivka u dvorištu nove drvene grkokatoličke crkve. Ulazimo na stražnja vrata uz drveni zvonik. Crkva je zatvorena. Na jednom od vanjskih zidova prislonjeno je liturgijsko ruho. Selo je široko, kuće udaljene jedna od druge. Drvenim mostićem prelazi se preko rječice Bistrice nadvornjanske. Nedaleko je selo Bistrica i još jedna rječica Bistrica slotvinska. Bistrice se ulijevaju u Dnijester pa zajedno s njim u Crno more.

Mirno je i ugodno svježe, samo zabruji traktor ili zapjeva pivenj. Krležina Bistrica Lesna ne postoji u stvarnosti, ona je svojevrsna kompilacija slavenskih toponima – jer Lesna u ikavskoj Ukrajini nije uobičajena. U Slovaka i Slovenaca da – lesna je šumovita. U Ukrajinaca je jedino moguće lisna. Putujući Karpatima prošli smo pored mjesta Zalis, a na putu prema Hlybivki kroz Lisec. U nas se sačuvala i u ekavskoj, ikavskoj i jekavskoj inačici. Lesa su drvena vrata, ulaz u dvorište u kajkavaca, lisa u čakavaca. Lijes je u štokavskom standardu naziv za mrtvački sanduk izrađen od drva.

Blatnjavi put – vodeći u šumarak (da smo nastavili mogli smo zaglibiti u njegovu kalu) – dijeli crkveno dvorište od šarenog seoskog groblja na brežuljku, a do hrvatskog groblja unutar crkvenog dvorišta stari su spomenici uglednijih mještana. Tik do našeg groblja spomenik je obitelji Gogolj: Tut spočivajut Dmitro Petrovič i Glna Petrivna – Vična pamjat.

Iznad zemljanih humaka poginulih hrvatskih vojnika postavljeni su novi mramorni križevi. Antun ih broji, četrdesetak ih je kao i imena na spomen ploči postavljenoj na groblju. Ispred njih lijepi je stari spomenik s kamenim vijencem na vrhu i domobranskom kapom na dnu. Nekada je bilo mnoštvo drvenih križeva koji su istrunuli i sahranili se zajedno s imenima poginulih.

Put od Ivano-Frankivka do Hlybivke neočekivano je dobar. Prolazimo kroz mjesto Bohorodčane uz polja žita otežala od zrelosti i spremna za žetvu. Mjesec koji slijedi u ukrajinskom kalendaru je serpenj (u nas kolovoz).

Nakon što su nas mještanke uputile na mjesto hrvatskog groblja i nakon duge strepnje i iščekivanja hoćemo li ga uspjeti pronaći, ganuti smo – istodobno i radosno i bolno. Čak je naš vozač, ravno dušan i prosječan, oživio zainteresiran. Dok palimo dušice, suze ostaju na trepavicama srameći se zaborava iz kojeg je spašeno samo četrdeset imena. Sve su to naši dečki, govori Antun, 25. zagrebačka i 26. karlovačka pukovnija. Od Perušića preko Brinja, Slunja, Senja, Karlovca, Zagreba do Ludbrega. Po starom pravilu neki nisu stekli ni punoljetnost, osamnaestogodišnjaci su. Providnost, kako bi rekao profesor Korčinskij, govori mi – možda je tu i tvoj Marko, ujak tvoje prabake. Koliko je još grobova i grobišta rasuto po galicijskoj zemlji? Krležijanska slika jasnog domobraneka, iako sjajno i uvjerljivo ispričana, nije jedina, uvjerena sam ovdje u ovoj tišini. Govorilo se neslužbeno i o Vražjoj diviziji. Čak je i Strindberg u povijesnoj drami Kristina pisao o Hrvatima u Tridesetogodišnjem ratu kao vrazje opasnim ratnicima. I naš je skromni plemić pjesnik Dragutin Domjanić u svojim Ciklamama, krvavim ciklamama zapisao: ... i voziju naše soldate / Bez broja prek brega i dola. / I tam, gde su najgorši boji, / Gde nigdo se smrti ne plaši / I najviše gde ih pogiba / Sigurno tam budeju naši.

Moje zanimanje za Prvi svjetski rat odnedavna je. Tko je uopće od mojih predaka sudjelovao u tom strašnom ratu? Mama kaže: Marko, ujak moje bake. Potaknuta sudbinom toga nepoznatoga pretka, slušam pažljivo. Marko je unovačen upravo kad se oženio. No, nikad se kao Marko Barić vratio nije. Njegova se žena nakon dugog nagovaranja preudala i bila kuma blizankama moje prabake.

Profesora filozofije, dijete nesretnog braka Josipa Barića, novinara Obzora, Marka je Barića samokresom ustrijelila zaljubljena Giga, plemkinja koja je unatoč protivljenju otputovala u Galiciju kako bi se s ranjenim Barićem vjenčala. Nakon što je poput Penelope odbijala sedam prosaca, obradovala se Markovom povratku. No, Marko više nije onaj stari, paranoičan je i bolesno ljubomoran i nasrće, bez njezine privole, na njezino tijelo. Za Begovićevom Gigom posegnula sam znajući da se krije negdje u našoj nesređenoj i rasutoj biblioteci. Knjiga se raspadala. Raznježuje me njezina posveta iz 1943. godine i želja Margarete pl. Remetinec, kćeri banskog savjetnika, da u kaosu rata otputuje u Galiciju kako bi se vjenčala s Markom Barićem. Galiciju u jeseni 1917. Begović vidi ovako: Bjegunci, bjegunci,

bjegunci. Stotine. Tisuće. I još tisuće. Mužkarci, žene, djeca, staro i mlado, zdravo i bolesno sa štapovima i kišobranima, gazeći blatno gnjecavo more težkim nogama i hrleći pognuto i zgrbljeno bez zaustavljanja. Njihove cipele kao svojevrsni pars pro toto prikazuje vrlo slikovito: A obuća najjadnija. I čizme i bakandže i lakovane štiflete, i žuti ševroi i crni bokskalfi, i cipelice s visokim petama, s kopčama i pucetima, jedva mjestimice odaju svoj tip i značaj, jer ih je blato izjednačilo i unakazilo. Giga putuje Galicijom vlakom i samovozom u društvu austrijskog časnika, usput spasivši židovskog dječaka. U jezičnom nadmetanju s Miroslavom iz Mukačeva primijetila sam kako je nedosljedno reći za automobil mašina, a za zrakoplov samolet – kasnije me Ljvivljanin Edward upozorio da je u poljskom jeziku automobil samohod pa sam se pohvalila da je u našem starom jeziku samovoz – na što me ponovno podsjeća naša raspadnuta Giga Baričeva. I na ljepotu ukrajinskog jezika koji se govori pjevajući i koji slušam s ushitom kao što Giga tumači satniku ljepotu kajkavskog jezika i zagonetku Hrvatskog zagorja: Dijalekt nježnosti. Žargon intimnosti. Ni psovke u njem ne zvuče grubo. Svaki je jezik afektiran u uzvišenim momentima. I naš književni. Ali kajkavski nije sastavljen od zaokruženih izreka i gramatikalnih zakona, jednoslovčan je kao žagor ptica, kao krič šturaka, spontan, nestereotipan, bez banalnosti. Njim se mora šaptati, a čim je malo glasniji već je pjesma. Satnik je zbunjen pitajući se je li to isto što i hrvatski. Ljupka i pametna Giga mu odgovara kako je to dijalekt u kojem se ljubi i umire, u kojem u deset riječi ima pet rima, a svaka fraza igra od asonanci. Kad tko hoće biti arogantan služi se njemačkim riječima, kad mudar, onda se govori štokavsko književnim. U intimnim dijalozima samo kajkavski jer on živi u seljačkoj kući i u plemićkoj kuriji. Njime govore piljarice, kočijaši, džepokradice, jednakim riječima kao i dame u svili, veliki župani, biskupi i banovi.

Moje putovanje Galicijom temelji se na (ne)očekivanim kontrastima i smislenim podudarnostima. Gigin pratitelj tješi ju da će u Stanislavovu pronaći svoga muža. Stanislavovo je danas, 18. srpnja 2017., dok tražimo vozača koji će nas odvesti u Hlibivku, ukrajinski grad Ivano-Frankivsk europskog izgleda, lijepih zidnih murala i bujne tržnice. Upravo je stogodišnjica Giginog putovanja Galicijom. Samo razlika u godišnjem dobu, sada je žarko lito, rekli bi Ukrajinci, a tada je bila sumorna jesen.

Na glavnom trgu Ivano-Frankivska, u sjenovitome restoranu, uz ugodnu posluđu, pijemo čaj i kavu i jedemo fine eklere, europske kolačiće. Tržnica je pak šaroliko ukrajinska, vesela i otvorena. Topao je lipanjski, naš srpanjski dan. U velikom loncu žena prodaje kervavjenke. Znatiželjna sam i započinjem razgovor. Nagovara me da ih probam što mi je malo zazorno. Primijetivši moj zazor, naglašava da mi se ništa neće dogoditi, nabraja njihov sastav. Kako ju ne bih povrijedila, kušam ih, slične su našim krvavicama s heljdinim zrnima uz neočekivani dodatak kopra. Uz njezinu uputu brišem ruke na ručničić do lonca. Sjetim se lijepog heljdinog polja pored kojeg smo nedavno prošli i nasmijem joj se zahvalna, a ona mi nekoliko puta poželi dobro zdravlje.

No, vratimo se Gigi i njezinom putovanju: Samovoz je jurio jakom brzinom, kao i mi u Hlibivku i Stiljsko, poskakivao u razrovanu tlu. Tresao se, ljuljuckao i odskakivao. No krajina nije tako sumorna, vlažna, puna magle, zemlja se ne puši i ne gruvaju topovi – sunčano je i suho – ipak na drugom dijelu velike Ukrajine i sada je rat. U Ljvivskim grkokatoličkim crkvama fotografije su poginulih

ukrajinskih časnika i vojnika.

Gdje god počivao moj Marko, Marko Reba, vidim ga ovdje u Hlibivki u časničkoj austro-ugarskoj uniformi, izvanredno lijepog i izvanredno mrtvog, neokrvavljenog i zaljubljenog.

Možemo li im vratiti ljudskost i dostojanstvo! Znali su oni i potegnuti štamprlek i spašavati se galgenhumorom. I pisali su svojim domaćima: Dragi moja mala ženice! Dobili sam dvije tvoje karte. Ovdje ti šaljem sliku mog doma u Hlibivki. Živ sam, samo vjetri veliki pušu i zima mi je. Nisu bili samo topovsko meso. Ta stereotipna sintagma kao jedino objašnjenje besmisla i tragedije Prvog svjetskog rata – zastrašujuća je. Svatko od njih čovjek je, neponovljivo ljudsko biće, nešto što nikad prije postojalo nije. Navedena misao filozofa Martina Bubera upisana na spomen ploči na ruševinama stare lavovske sinagoge, vrijedi zauvijek.

Ili kako bi rekao moj literarni suputnik (nosim ga u koferu) Lavovljanin Zbigniew Herbert: Samo su naši snovi ostali neponoženi. Poznati svjetski književnik Zbigniew Herbert sahranjen je u Varšavi 1998. uz dužnu počast. Njegova želja da otputuje iz Lavova u vječnost nije ostvarena – ipak otišao je prekriven donesenom lavovskom zemljom.

U rana jutra uznemirena i nestrpljiva, želim što prije izaći iz stana u Ljvivu i prepustiti se ulicama grada i bojama daljina. Na groblju u Hlibivki pred bezimenim mramornim križevima – umirena – pomišljam: Grobovi su plavičasti akvareli planina i uljano žuti suncokreti, pognuti i otežali od zrnja. I ponovno uznemirena nastavljam – zanesena i zavedena bojama daljina – i na trenutak slobodna od težine čekanja. ◀

Biserka Goleš Glasnović

Postoje riječi koje su “univerzalne”, neovisno o jeziku ili podneblju, riječi koje zvuče, a često se i pišu jednako na svim jezicima. Bilo da ste se našli kod plemena Awá u pokrajini Maranhão na istoku Amazone ili među domorodačkim stanovništvom nekog otoka u Oceaniji, i jedni i drugi će vas najvjerojatnije razumjeti kada kažete “OK”. Bez obzira na bogatstvo i raznolikost svakog jezika, postoje riječi koje su jednostavno svuda iste. I nekako nam je toplo oko srca radi toga.

1. **Pidžama** (pajamas), naziv za odjevni predmet koji za spavanje oblače djeca, žene, djedovi te ljudi u bolnici (nikako mi, pravi muškarci) potječe iz Hindu riječi pajama. Zločesti kolonizatori Britanci, pokupili su sa sobom kako pidžamu, tako i njen naziv. No, ono što je najfascinantnije od svega je koliko se ovaj izraz prihvatio i raširio među drugim nacijama i državama koje su jednostavno svoj naziv za pidžamu (koji je sigurno postojao jer ona nije bila nova stvar) odbacili i zamijenili “pajamom”.

2. **Taxi**. Pokušavali smo se dobre tri i pol minute sjetiti postoji li ikakav drugi naziv za taxi. Iako ga u našem jeziku nismo našli, u engleskom postoji još i “cab”. A jedan i drugi izraz dolaze iz izraza “taximeter cab” koji je tvoren od latinske riječi “tax” što znači naplatiti.

Taxi je u svakom slučaju jednostavan izraz za jedan ne tako jednostavan za objasniti koncept. Kako su dvije velike automobilske sile, Amerika i Japan koristile riječ taxi (točnije, Japan “takushii”), ostatak svijeta ih je mogao samo slijediti.

3. **Mama**. Mama je mama svuda u svijetu. Ok, na talijanskom je mamma, eomma na korejskom ili mami na češkom, ali sve su

to slične inačice istog termina. No, ako se pitate iz kojeg je originalno jezika nastala ova riječ te tko je prvi izgovorio “mama”, odgovor je – niti iz jednog i od svuda.

Naime, mama nije ništa drugo nego spoj slogova koje dijete prvo počne formirati, a sastoji se od zvukova “mmm” i “ah” koji zajedno uz ponavljanje tvore nešto što zvuči kao riječ. Kako beba stalno izgovara nešto slično i pritom rukama poseže prema najbližoj osobi, obično majci, ona se osjeti pozvanom. Ista situacija se odvija svuda u svijetu. Samim time ovo je i najljepša riječ na svijetu jer je ničija, a svačija je, i smislio ju je svatko od nas. Malo smo se raspekmezili, idemo nazvati mamu.

4. **Haha**. Iz nekog razloga kada pismeno pokušavamo izraziti smijeh gotovo svi, svuda koriste “haha”. Postoje i alternative poput “hoho”, “hihi” ili “hehe” ali one se koriste samo u posebnim slučajevima, prva pri oponašanju Djeda Mraza, druga malog djeteta, a treća, ne znamo, perverzno starčelje?

I dok će se “haha” razumjeti svugdje u svijetu, nemojte se iznenaditi ako vam na Tajlandu cura s Tindera šalje “55555”. Nije upravo sjela na mobitel, već se na tajlandskom broj 5 izgovara ‘ha’, tako da to je samo način na koji ti želi pokazati koliko si super duhovit.

Ukoliko si u Španjolskoj, dobit ćeš jednu veliku porciju jaja. Da, u Španjolskoj, ne na Tajlandu. U Španjolskoj umjesto “haha” pišu “jaja” iz razloga što ‘j’ čitaju kao ‘h’. Kao da to nisi već znao, Hose.

5. **Kahve**. Kava. Coffee. Manje više, ovaj napitak, bez kojeg većina ne može ni zamisliti započeti dan zove se slično bilo gdje u svijetu. Budući da kava nekada glavu

spašava i diže iz mrtvih, iznimno je važno da smo je sposobni lako zatražiti bilo gdje u svijetu. Iz sigurnosnih razloga.

Većina zemalja je izraz posudila iz turske riječi “kahve”, što ni ne čudi, ipak je turska kava autoritet u svijetu kava. No, etimološki riječ vuče korijen još istočnije, iz arapskog jezika.

6. **Čokolada**. Još jedna ovisnost koja je zarazila svijet. Riječ potječe iz nahuatske riječi xocolatl. U kulturi Azteca, ova zrna kakaovca široko su se konzumirala kao piće nazvano cacahuatl, što je vjerojatno podrijetlo za riječ “kakao”. Španjolci su bili ti koji su skovali izraz “chocolate”, a riječ je sa španjolskog prešla na mnoge druge europske jezike, uključujući engleski.

7. **Huh**. Huh? Je l’ to uopće riječ? Više zvuči kao zvuk koji promrmljamo kada smo zbunjeni ili nešto nismo dobro čuli. Prema lingvistima, ‘huh’ je punopravna riječ, a o tome svjedoči i njeno postojanje u rječnicima.

Ova riječ od tri slova savršeno opisuje situaciju u kojoj želimo izraziti nerazumijevanje nečega što nam sugovornik govori, bez da ga previše ometamo, te riječ koja će opisati izraz čuđenja na našem licu. K tome, slična je i zvuku koji pritom prirodno proizvodimo te je iz tog razloga ovaj izraz poznat svima, diljem svijeta i zaslužio svoje mjesto u rječnicima.

8. **OK**. Uz Coca-Colu, najpoznatija riječ na čitavome svijetu. No, iako će vas svi razumjeti kada kažete ‘ok’, malo ljudi zna čemu je ova riječ skraćenica ili je ikad o tome razmišljala.

Priča koja stoji iza nastanka ovog popularnog izraza kojim iskazujemo uglavnom ravodušno slaganje, kaže da je sve počelo tridesetih godina prošlog stoljeća u novinskim redakcijama diljem Amerike. Novine su, naime, u ono vrijeme poludjele za kraticama, a OK je nastao kao šala. Skraćenica “OK” označavala je “orl korrekt”, namjerno pogrešno napisano “all correct”. Iz nekog razloga to je bilo histerično smiješno u prošlom stoljeću.

Razlog zašto se taj izraz tako lako prihvatio diljem svijeta vjerojatno se krije u njegovoj jednostavnosti koja proizlazi iz činjenice da zvukovi “oh”, “k” i “ay” postoje u većini jezika. ◀

IDESHI!
11.07.2019.

